

LINTUKYMI

KYMENLAAKSON LINTUTIETEELLISEN YHDISTYKSEN VUOSIJULKAISU 2022

Kannen kuva:
Harmaapäätikka

Kuva: Raine Martikainen

KyLY:n jäseneksi liittyminen

Liittymällä KyLY:n jäseneksi liityt samalla BirdLife Suomen jäseneksi.

- ▶ Voit liittyä jäseneksi täyttämällä lomakkeen osoitteessa:
www.birdlife.fi/liitytaitue/liity
- ▶ Jäsenasioissa voit olla yhteydessä myös KyLY:n jäsensihteriin Paula Uotilaan,
e-mail: uotilapaula@gmail.com

Mukaan KyLY:n toimintaan?

KyLY järjestää jäsenilleen retkiä, linturalleja ja muuta toimintaa. Uudet yhdistystoimijat ovat erittäin tervetulleita. Mikäli haluat osallistua yhdistystoimintaan (esim. retkien järjestäminen, lintuoppaana toimiminen, lintulaskentoihin osallistuminen, lasten ja nuorten toiminta jne.), ota yhteyttä hallituksen jäseniin.

Lintukymiä tekemään?

Lintukymi-lehteen kaivataan jatkossakin artikkeleita linnuista ja linturetkeilystä. Jos haluat kirjoittaa artikkelin tai sinulla on tarjolla aineisto tai aihe jutulle, ota yhteyttä. Myös laadukkaat valokuvat linnuista ja linturetkeilystä (erityisesti yhdistyksen tapahtumista) ovat tervetulleita. Uusia tekijöitä voidaan ottaa myös Lintukymmin toimituskuntaan. Muistathan kuitenkin, että lehden tekeminen on vapaaehtoistyötä, eikä siitä näin ollen makseta palkkiota.

- ▶ Tekstit, ideat ja muu palaute:
uotilapaula@gmail.com
- ▶ Valokuvat:
juhis973@gmail.com

Yhdistyksen tiedotuskanavat:

- ▶ Kotisivu: www.kyly.fi
- ▶ Facebook:
www.facebook.com/KymenlaaksonLintutieteellinenYhdistys
- ▶ Kylyverkko-sähköpostilista, liittymisohjeet:
www.kyly.fi/yhdistys/tiedotuskanavat
- ▶ Facebookissa lisäksi Kymenlaakson linnut -ryhmä, joka on tarkoitettu kaikille Kymenlaaksossa lintuja harrastaville yhdistyksen jäsenyydestä riippumatta

Kysyttävää?

- ▶ Suojeluasiat: Juha Ojala, juhis973@gmail.com
- ▶ Harvinaisia lintuja koskevat havainnot kuuluvat ARK:n/RK:n käsittelyyn. Lisätietoja havaintojen ilmoittamisesta:
www.birdlife.fi/havainnot/harvinaisuudet
- ▶ Loukkaantuneita tai sairastuneita luonnonvaraisia lintuja koskevat asiat KyLY:n alueella:
Pyhtään lintuhoitola, p. 040 5188976,
lintuhoitolapyhtaa@gmail.com
- ▶ Muut asiat: hallituksen jäsenet, ks. yhteystiedot viereiseltä sivulta. Yhdistystä voi lähestyä myös yksityisviestillä Facebookissa.

KYMENLAAKSON LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS RY

HALLITUS 2022

Puheenjohtaja

Antto Mäkinen
Kiiskintie 30, 48800 Kotka
puh. 050 379 3325
antto.makinen@gmail.com

Varapuheenjohtaja

Elissa Soikkeli
lissusoikkeli@hotmail.com

Sihteeri

Juha Ojala
puh. 040 561 8350
juhis973@gmail.com

Jäsenet

Jukka Kivilompolo
Eetu Paljakka
Joni Räsänen

JULKAISUN TOIMITUS

Vastaava toimittaja

Paula Uotila

Kuvatoimittaja

Juha Ojala

Toimituskunta

Joni Räsänen
Elissa Soikkeli

JULKAISUN TAITTO

Seija Aspola

JULKAISUN PAINOPAikka

Offsetpaino Westman Oy

Kymenlaakson Lintutieteellinen Yhdistys ry
on BirdLife Suomen jäsenyhdistys.

LINTUKYMI

KYMENLAAKSON LINTUTIETEELLISEN YHDISTYKSEN VUOSIJULKAISU 2022

SISÄLLYS

Puheenjohtajan terveiset <i>Antto Mäkinen</i>	4
KyLY:n vuosi 2021 <i>Paula Uotila</i>	5
Uusia lintutorneja <i>Elissa Soikkeli</i>	10
Kuvapoimintoja vuodelta 2021	14
Tundrakurmitsaa tiirailemassa – Ulko-Tammion-retki 2021 <i>Eeva Uronen</i>	16
Pihakisa 20 vuotta – havaittujen lajien runsausvaihtelut talvina 2002–22 <i>Joni Räsänen</i>	20
Ohotanlokki – alkuvuoden suuryllätys <i>Elissa Soikkeli</i>	35
Hellekesän satoa – huiteja ja sirkkalintuja <i>Juha Ojala</i>	40
Keisarikotka Virolahdella <i>Petri Parkko</i>	42
Pikkutikka – vuoden lintu 2021 <i>Eero Parkko</i>	44
Naurulokki ja pikkulokki – vuoden 2022 seurantalajit	47
Töyhtötaisia rengastamassa <i>Tatu Hokkanen ja Petteri Riivari</i>	49
Ristikko	54
Suomen 4. lintuatlas 2022–2025 <i>Elissa Soikkeli</i>	55

Helmipöllö. Kuva: Raine Martikainen

PÄÄKIRJOITUS

Puheenjohtajan terveiset

LINTUKYMI on täällä taas! Yhdistyksemme lehti on vuosien saatossa muuttanut muotoaan huomattavasti. Vaikka yhdistyksen tärkeintä omaisuutta ovat meidän kaikkien yhdistyksen jäsenten tekemät ja ilmoittamat lintuhavainnot, ovat ne erilaisten havaintokatsauksien osalta jääneet lehdestämme pitkälti historiaan. Nykyään havainnot ovat miltei reaaliaikaisesti löydettävissä Tiira-järjestelmästä. Tällä on toki myös haittapuolensa, sillä jokaisella ei ole riittävää tietotaitoa olennaisimpien havaintojen ja lintumaailman ilmiöiden löytämiseksi suuren havaintomäärän seasta. Erittäin tärkeää on myös pitää tämä havaintoaineistomme kunnossa ja luotettavana. Tänä vuonna alkaa havaintoihin liittyen jälleen yksi suuri harrastajayhteisön voimainponnistus, kun havaintojen keruu uutta lintuatlasta varten alkaa.

Havaintojen keruun ja julkaisemisen lisäksi lintuharrastus muuttuu muutenkin. Osalla alueista, kuten oman yhdistyksemme alueella, nuorten saaminen mukaan lintuharrastuksen pariin on ollut hyvinkin haastavaa, vaikka meillä onkin yksi parhaista mahdollisuuksista Suomessa nauttia näyttävästä arktisten lintujen muutosta, ja alueellamme on tähän liittyen suuri lintuharrastustapahtuma, Arktika-päivät. Myönteisiä asioita on kuitenkin kuulunut viimeisen vuoden aikana. Kymenlaaksoon on saatu pari uutta lintutornia. Lisäksi

tuntuu siltä, että saamme vihdoinkin monipuolistettua yhdistyksemme retkitoimintaa. Toivottavasti yhdistyksemme jäsenet löytävät näille retkille sankoin joukoin. Näiden tulevien retkien osalta suosittelen seuraamaan ilmoittelua kotisivuillamme sekä Facebookissa.

Mikäli sinulla on toiveita yhdistyksemme toimintaan, ota rohkeasti yhteyttä. Samoin kannattaa ottaa rohkeasti yhteyttä, jos haluat tehdä jotain yhdistyksemme hyväksi.

Näillä sanoilla toivotan antoisia linturetkiä ja hienoja havaintoja kaikille lukijoille. Muistakaa myös kirjata ne hienot havaintonne Tiiraan.

Antto Mäkinen,
KyLY:n puheenjohtaja

Jk. KyLY:n sääntömääräinen kevätkokous järjestetään 26.4.2022 Kotkassa, Kumppanuustalo Viikarissa (Mariankatu 24, kokoushuone Suvituuli, 3. krs). Sääntömääräisten asioiden lisäksi kokouksen asialistalla on yhdistyksen sääntöjen päivitys. Sääntömuutosehdotus käsiteltiin ensimmäisen kerran syyskokouksessa ja mikäli kevätkokous hyväksyy muutokset, astuvat uudet säännöt tämän jälkeen voimaan. Sääntömuutosehdotus löytyy yhdistyksen kotisivuilta www.kyly.fi/tapahtumat/saanto-maarainen-kevatkokous-3

KYLY:N VUOSI 2021

Koonnut Paula Uotila

**Vuosi 2021 oli
yhdistyksemme
44. toimintavuosi.
Seuraavassa lyhyt
katsaus, mitä kuluneen
vuoden aikana tapahtui.**

TALVI

Pihabongaus

BirdLifen valtakunnallista pihabongausviikonloppua vietettiin 30.–31.1. Sunnuntaina 31.1. järjestimme opastettua pihabongausta kahdella talviruokinnalla: Kotkan Katariinassa sekä Kouvolassa Ar-

boretum Mustilassa. Kävijöitä tapahtumissa oli yhteensä nelisenkymmentä. Tapahtuman mielenkiintoisimpia havaintoja olivat Katariinassa nähdyt punarinta ja 10 sepelkyyhkyä. Myös pähkinänakkeleita havaittiin molemmissa paikoissa – Mustilassa yksi ja Katariinassa kaksi.

Pihakisa 2020–2021

Joulukuun alusta helmikuun loppuun kestävään Pihakisaan osallistui 38 pihaa. Kisan voitti Jari Venemies Virolahdelta 62 lajilla. Yhteensä kisassa havaittiin 101 lajia, joka on kisahistorian uusi ennätys (edellinen ennätys 89 lajia talvena 2019–2020). Keskimäärin piholla havaittiin 26 lajia.

Pöllöretki

Perjantaina 5.3. järjestettiin opastettu pöllöretki Pohjois-Valkealan alueella. Retki tehtiin omilla autoilla, ja sille osallistui yhdeksän henkilöä. Pöllöjä kuultiin kolme lajia: huuhkaja, helmipöllö ja lehtopöllö.

KEVÄT

Kevään yhteishavainnointipäivä

Kevään yhteishavainnointipäivä järjestettiin lauantaina 24.4., jolloin laskettiin muuttavia lintuja klo 5.30–13.30. Päivän sää oli pilvinen ja heikkotuulinen, ja ajoit-

tain saatiin myös kevyttä sadetta. Tapahtumaan osallistuttiin kahdeksassa paikassa, ja näiden välillä oli myös pinnakisa. Kisan tulokset ja parhaat havaitut lajit:

1. Hamina, Lupinlahti, lintutorni (Eero Parkko, Teemu Hiukka ym.), 75 lajia. Heinätavi ja räystäspääsky
2. Pyhtää, Heinlahti, Oskarinpolku (Ari Vuorio, Leo Hyvärinen ja Mikko Laaksonen), 74 lajia. Lapintiira ja haarapääsky
3. Iitti, Mukulanlahti, lintutorni (Olli Kivinen, Hannu Sorsa, Asta Sorsa ja Taina Väänänen), 70 lajia. Kilju-/pikkukilju-/arokotka ja kyhmyjoutsen
4. Kotka, Rantahaka, lintutorni (Antto Mäkinen), 68 lajia. Sinisuohaukka ja ampuhaukka
5. Pyhtää, Labböle, Högberget (Markus Öst), 60 lajia. Jalohaukka ja riskilä
5. Virolahti, Kellovuori, lintutorni (Seppo Grönlund), 60 lajia. Pikku-
lokki ja nokkavarpunen
7. Kotka, Metsola, lintutorni (Joni Räsänen), 53 lajia. Muuttohaukka ja punasotka
8. Hamina, Siliävuori, lintutorni (Eetu Paljakka), 44 lajia (klo 5.30–11.30). Kaulushaikara

Metsähanhia keväisellä tulvapelolla, onpa joukossa tundranhikin. Kuva: Raine Martikainen

Retkeläisiä matkalla Ulko-Tammioon 29.5. Taustalla Kotkan maisemia. Kuva: Joni Räsänen

Yölaulajaretkeläisiä Kuusaanlammen rannassa myöhään lauantai-iltana 5.6. Kuva: Elissa Soikkeli

Lapinsirri. Kuva: Raine Martikainen

Vappuralli

Vappuralli järjestettiin vapunpäivänä 1.5. Rallialueena oli koko Kymenlaakso, ja ralliaikana klo 3–18. Ralliin osallistui kuusi joukkuetta, ja yhteensä rallissa havaittiin 146 lintulajia. Rallin tulokset:

1. Voi hyvää päivää! (Hanna Aalto, Janne Aalto, Elissa Soikkeli ja Teo Ylätaalo), 122 lajia. Ässät: pilkkasiipi, kanahaukka, ampuhaukka, tilhi ja hömötiainen
2. Pellet ja Pyhtään Pelottomat (Mikko Laaksonen, Antto Mäkinen, Joni Räsänen ja Ari Vuorio), 120 lajia. Ässät: alli, piekana, riskilä, liro, turkinkyyhky, käki, valkoselkätikka ja nokkavarpunen
3. The Gulls (Jukka Kivilompolo, Juha Ojala ja Jani Salonen), 113 lajia. Ässät: sarvipöllö, mustaleppälintu, pajulintu ja pikkukilju-/kilju-/arokotka
4. Epa (Eero Parkko), 106 lajia. Ässät: mustapyrstökuiri, varpuspöllö, pikkutikka, isokäpylintu ja sepele-/mustapäätasku
5. Team Iitti Riitti (Olli Kivinen ja Taina Väänänen), 82 lajia.
6. Aamu- ja iltastaiji (Esa Partanen), 78 lajia. Ässä: huuhkaja

Tornipäivystykset

BirdLifen perinteistä Tornien taistoa ei koronatilanteen vuoksi järjestetty, mutta samana ajankohtana Kymenlaaksossa pidettiin uutena tapahtumana tornipäivystykset, eli lintutorneissa oli KyLY:n edustajia opastamassa kävijöitä. Päivystykset pidettiin Haminassa Lupinlahden lintutornissa sekä Kouvolassa Jaalanlahden lintutornissa lauantaina 8.5. klo 8–11. Lupinlahdella vierailijoita kävi tuona aikana neljä, Jaalanlahdella viisi.

Bongaa päivä pihalla

Vuonna 2020 Tornien taiston paikalla järjestetty Pihojen taisto palasi tänä vuonna päivitettyinä versiona, Bongaa päivä pihalla -tapahtumana. Sunnuntaina 16.5. BirdLife järjesti valtakunnallisen tapahtuman, jonka tarkoituksena oli tarkkailla pihapiirin lintuja ja laskea havaitut lajit. Tapahtumaan sai osallistua sopivaksi katsomansa ajan klo 5–17 välillä, ja havainnointialue sai ulottua myös pihan ulkopuolelle, kuitenkin korkeintaan 100 metriä suuntaansa. Kymenlaaksossa tapahtumaan osallistuttiin 166 pihalla, ja eniten lajeja, 106, kertyi eräälle virolahtelaiselle pihalle. Keskimäärin kymenlaaksolaisilla pihalla havaittiin 21,7 lajia keskimääräisen havainnointiajan ollessa n. 5 tuntia. Koko maassa tapahtumaan osallistuttiin n. 4000 pihalla.

Ulko-Tammion-retki

Perinteinen arktikaretki Ulko-Tammioon järjestettiin lauantaina 29.5. Lisää retkestä sivulla 16.

KESÄ

Yölaulajaretki

Lauantaina 5.6. järjestettiin opastettu yölaulajaretki Kouvolan Saksanaholla. Osallistujia retkellä oli kuusi henkilöä. Retkellä kuultiin mm. viitasirkkalintu, viisi penssirikkalintua, satakieliä ja viitakerttusia.

Ekorallit (kesäkuu ja elokuu)

Lauantaina 19.6. järjestettiin kesäkuun ekoralli, jonka kesto oli 8 tuntia. Rallin tulokset ja parhaat havaitut lajit:

1. Eero Hietanen, 110 lajia. Reitti: Hamina, Hevosshaka – Kirkkojärvi – Husula – Myllykylä – Sivatti – Lupinlahti – Pitkäthiekat – Pikiniemi – Tervasaari – Saviniemi. Ruokosirkkalintu ja liejukana
2. Eero Parkko, 103 lajia. Reitti: Hamina, Salmenkylä – Kirkkojärvi – keskusta – Haru – Vilniemi – Lupinlahti – Husula. Peltosirkku ja mustavaris
3. Jari Venemies, 100 lajia. Reitti: Virolahti, Vilkkilä – Harju – Koivuniemi – Hurppu – kirkko – louhos – Vilkkilä. Pohjantikka ja kangaskiuru

4. Eetu Paljakka, 94 lajia. Reitti: Hamina, Vimpasaari – Lupinlahti – Pampyöli – Kirkkojärvi – Saviniemi – Pappilansaaret – Tallinmäki – Lelu – Pyötsaari – Rakila – Vimpasaari. Pähkinänakkeli ja pikkulokki
5. Ari Eerola, 91 lajia. Reitti: Kotka, Laajakoski – Kultaa – Suljento – Tiutinen – Itäranta. Harmaasorsa ja valkoselkätikka
6. Paula Uotila, 67 lajia. Reitti: Kouvola, keskusta – Pikku-Palomäki – Saksanaho – Leca. Töyhtötiainen ja pyrstötiainen
7. Sakari Tanttari, 63 lajia. Reitti: Kouvola, Suvitie – Mäkipylä – Alakylä – keskusta – Kullasvaara – Käyrälampi – Kuusaanlampi ja Saksanaho – Leca. Kuusitiainen ja nuolihaukka
8. Esa Partanen, 49 lajia. Reitti: Kotka, Kotkansaari – Hirssaari. Ralliaika 2 h. Kaakkuri ja punavarpunen

Elokuun ekoralli järjestettiin puolestaan lauantaina 14.8. Sen kesto oli 6 tuntia. Rallin tulokset ja parhaat havaitut lajit:

1. Esa Partanen, 81 lajia. Reitti: Kotka, Mussalo – Kotkansaari – Hovinsaari – Langinkoski. Lapinsirri ja pikkusieppo
1. Ari Vuorio, 81 lajia. Rallipaikkana Pyhtää, Heinlahti, Oskarinpolku. Keräkurmitsa ja isosirri

Nuori rastaskerttunen. Kuva: Ilkka Korhonen

3. Sakari Tanttari, 50 lajia. Reitti: Kouvola, Rekola – Tööstinmäki – keskusta – Kullasvaara – Tykkimäki – Käyrälampi – Lappala. Jalohaikara ja 160 muuttavaa meriharakkaa
4. Mikko Neuvonen, 25 lajia. Puolentoista tunnin kävelylenkki Kotkassa Karhulan alueella. Pikkutikka ja fasaani

SYKSY

Iitti–Lapinjärvi–Orimattila-ralli

Syksyinen naapuriyhdistysten välinen pinnaralli järjestettiin viidettä kertaa. Kuten edellisvuonnakin, ralli kisattiin PHLY:n, KyLY:n ja PSLy:n kesken. Rallin tulokset ohessa.

Syksyn yhteishavainnointipäivä

Lauantaina 2.10. järjestettiin syksyn yhteishavainnointipäivä osana kansainvälistä EuroBirdwatch-tapahtumaa. Tarkoituksena oli laskea muuttavat linnut yhteisenä havainnointiaikana, joka oli klo 7–13. Osallistuneiden paikkojen välillä oli myös pinnakisa.

Päivän sää oli etelätuulinen ja pääosin pilvinen, ja osallistujia oli yhdeksässä paikassa. Pinnakisan tulokset ja parhaat havaitut lajit:

1. Hamina, Lupinlahti, lintutorni (Eero Hietanen), 80 lajia. Kaulushaikara ja luhtakana
2. Kotka, Katariinan Meripuisto, näkötorni (Esa Partanen ja osan aikaa Jukka Rokkanen), 66 lajia. Keltävästäräkki ja tervapääsky
3. Virolahti, Kellovuori, lintutorni (Seppo Grönlund ja Pertti Koukkula), 61 lajia. Harmaapäätikka ja pyrstötiainen
4. Pyhtää, Munapirtti, Högerberget (Markus Öst), 60 lajia. Lapasotka ja nuolihaukka
5. Iitti, Mukulanlahti, lintutorni (Olli Kivinen ja Taina Väänänen), 59 lajia. Muuttohaukka ja lapasotka
6. Kouvola, Teutjärvi, lintutorni (Juha Ojala ja osan aikaa Jouni Repo), 54 lajia. Muuttohaukka ja suosirri
7. Kotka, Otsola, Kumparepuisto (Antto Mäkinen), 50 lajia. Maakotka ja harmaasorsa
7. Virolahti, Vilkkilä, Vilkkiläntie 120 (Jari Venemies ja Seppo Vuolanto), 50 lajia. Kaulushaikara
9. Kouvola, Puhjo, Rapojärvi (Sakari Tanttari), 27 lajia. Teeri ja hömötäinen

ILO-RALLI 2021

Petri Koivisto (PHLY)

KYLY – PSLY – PHLY naapuriyhdistysten välinen kuntaralli Iitin, Lapinjärven ja Orimattilan kesken la 25.9.2020 6:00–18.00

Kymenlaakson Lintutieteellinen Yhdistys, Porvoon Seudun Lintuyhdistys ja Päijät-Hämeen Lintutieteellinen Yhdistys järjestivät 25.9. yhteisen linturallin naapurikuntien kesken. KyLY:n joukkueet rallasivat Iitissä, PSLy:n Lapinjärvellä ja PHLY:n Orimattilassa. Purkutilaisuutta ei tänä vuonna järjestetty.

Vielä aamulla saatiin jonkin verran tihkusadetta, mutta sää poutaantui päivän mittaan. Ralli oli tasainen, jos lajimääriä verrataan kuntien kesken: Lapinjärven joukkueet havaitsivat 98, Orimattilan 97 ja Iitin 91 lajia. Koko rallin yhteislajimäärä oli 114 lajia. Voitto meni tänäkin vuonna Lapinjärvelle. Peruslajeista joukkueille vaikeuksia tuottivat mm. tavi, teeri, kurki, punatulkku ja metsätiaiset.

Tulokset

SIJA	JOUKKUE	LAJIT KPL	ÄSSÄT	ALUE
1.	Uutta ja Vanhaa (Arto Juvonen, Joni Kautonen ja Miikka Leinonen)	88	pensastasku	Lapinjärvi
2.	50 km heinäkurppaa (Tuomas Meriläinen)	85	isokirvinen, mustapääkerttu ja urpiainen	Orimattila
3.	”Han svarar inte” (Juha Kettunen, Teemu Konttinen ja Juha Tuomaala)	83 Ässäratkaisu	peltopyy ja nuolihaukka	Lapinjärvi
4.	Rantakurvit (Mia Ainasoja, Noora Andersson ja Tiina Mäkelä)	83	ei ässiä	Lapinjärvi
5.	Corvid-21 (Antto Mäkinen, Juha Ojala ja Joni Räsänen)	76 Aikaratkaisu	ruskosuohaukka ja lapinkirvinen	Iitti
6.	Iittiläiset (Olli Kivinen ja Taina Väänänen)	76 Ässäratkaisu	kaakkuri ja lapinsirkku	Iitti
7.	Orimattilan EK 21 (Petri Haapanen ja Joonas Juujärvi)	76	ei ässiä	Orimattila
8.	Kausalan Allstars (Petri Ihalempiä, Jarkko Rutila ja Mika Sipura)	75	kalatiira ja pikkutikka	Iitti
9.	Länsi-Orimattilan erikoiskoe (Olli Jouppila ja Katri Sadeharju)	62	liejukana ja pikkulepinkäinen	Orimattila
10.	Leinon poppoo 3 (Timo Hämäläinen, Rauno Kosonen, Hannu Sillanpää ja Taneli Virtanen)	40	ei ässiä	Orimattila, stajjasivat 7:20–14:00 välisen ajan Kuivannolla.

Liejukanan poikanen. Kuva: Ilkka Korhonen

Harjalintu oli bongattavissa Kaipiaisissa lokakuussa 2021. Kuva: Raine Martikainen

Valkoselkätikka. Kuva: Eero Parkko

TALVI

Itsenäisyyspäivän ralli

Perinteinen itsenäisyyspäivän ralli käytiin 6.12. klo 6.30–16.30. Ralli-alueena oli koko KyLY:n toimialue. Ralliin osallistui vain neljä joukkuetta, mikä saattoi johtua siitä, että rallipäivän sää oli poikkeuksellisen kylmä. Kylmä sää näkyi myös havainnoisissa – esimerkiksi lokkeja ja vesilintuja havaittiin normaalia vähemmän. Sen sijaan esimerkiksi marjalintuja ja peipolintuja havaittiin useita lajeja. Rallin tulokset:

1. Team Lappala (Antti Vänskä, Teo Ylätalo ja Janne Aalto), 54 lajia. Ässät: peukaloinen, taviokuurna, peltopyy, pohjantikka, vuorihemp-po ja jouhisorsa
2. Pellet (Ari Vuorio, Joni Räsänen ja Antto Mäkinen), 45 lajia. Ässät: merilokki, ampuhaukka, punakylkirastas, kanahaukka ja nokkavarpu-nen
3. Kellistiimi (Seppo Grönlund ja Mikko Mäkelä), 44 lajia. Ässä: harmaalokki
4. Gulls (Juha Ojala, Jani Salonen, Jukka Kivilompola ja Jarmo Kivilompola), 43 lajia. Ässät: palokärki, pulmunen ja kuningaskalastaja

Ekopinnakisa koko vuoden

Koko kalenterivuoden mittaiseen ekopinnakisaan osallistui 14 henkilöä. Tulokset ja parhaat lajit:

1. Jouko Hiltunen, Kotka, Aittakorpi, 195 lajia. Ohotanlokki ja lapinuunilintu
2. Veli-Matti Multanen, Hamina, Hevossaari (mökki), 190 lajia. Lapinuunilintu (bongattu), parhaat spondet kuningaskalastaja ja pähkinänakkeli
3. Eero Parkko, Hamina, Salmenkylä, 185 lajia. Lapinuunilintu ja taigauunilintu
4. Ari Vuorio, Pyhtää, Heinlahti, 179 lajia. Keräkurmitsa ja heinäkurppa
5. Ari Eerola, Kotka, Laajakoski, 170 lajia. Ohotanlokki ja kolme merihanhea tammikuussa
6. Esa Partanen, Kotka, Kotkansaari, 169 lajia. Niittysuohaukka ja kolmen haarahaukan parvi parvekkeelta
7. Teemu Tast, Kotka, Kaarniemi, 157 lajia. Kolme merihanhea tammikuussa ja pikkusieppo
8. Mikko Laaksonen, Pyhtää, Munapirtti, 156 lajia. Härkälintu ja suopöllö
9. Jukka Kivilompola, Kouvola, Keltti, 154 lajia.
10. Klaus Niemelä, Virolahti, Sydänkylä (mökki), 151 lajia.
11. Sakari Tanttari, Kouvola, Rekola, 146 lajia. Suopöllö Keltissä ja kultarinta kotikadulla
12. Eetu Paljakka, Kouvola, Ruotila (möki), 145 lajia. Viiriäinen ja spontaani ruokosirkkalintu

13. Markku Metso, Kouvola, Voikkaa, 136 lajia. Pikkuhuitti
14. Joni Räsänen, Kotka, Metsola, 120 lajia. Ohotanlokki ja omalta pihalta kiljukotkaristeymä

Pihakisa 2021–2022

Joulukuun alusta helmikuun loppuun kestävään Pihakisaan osallistui 41 pihaa. Kisan voitti Jari Venemies Virolahdelta 54 lajilla. Yhteensä kisassa havaittiin 77 lajia, keskimäärin 25 lajia/piha.

TULOSSA

- Kevään yhteishavainnointipäivä lauantaina 23.4. (varapäivä sunnuntai 24.4.)
- Sääntömääräinen kevätkokous Kotkassa 26.4. (vain jäsenille)
- Vappuralli 1.5.
- Tornien taisto ja Bongaa päivä pihalla -tapahtuma 7.5.
- Arktikaristeily Ulko-Tammioon 26.5.
- Yölaulajaretki kesäkuussa
- Ekorallit kesä- ja elokuussa
- Koko vuoden mittainen ekopinnakisa käynnissä. Ilmoittautumiset: esa.partanen@yahoo.com

Seuraa tiedotusta tapahtumista yhdistyksen koti- tai facebook-sivuilta. Tuoreimmat tiedot ja ohjeet ilmoitetaan lähempänä ajankohtia. Lisätietoja saa tarvittaessa yhdistyksen hallitukselta.

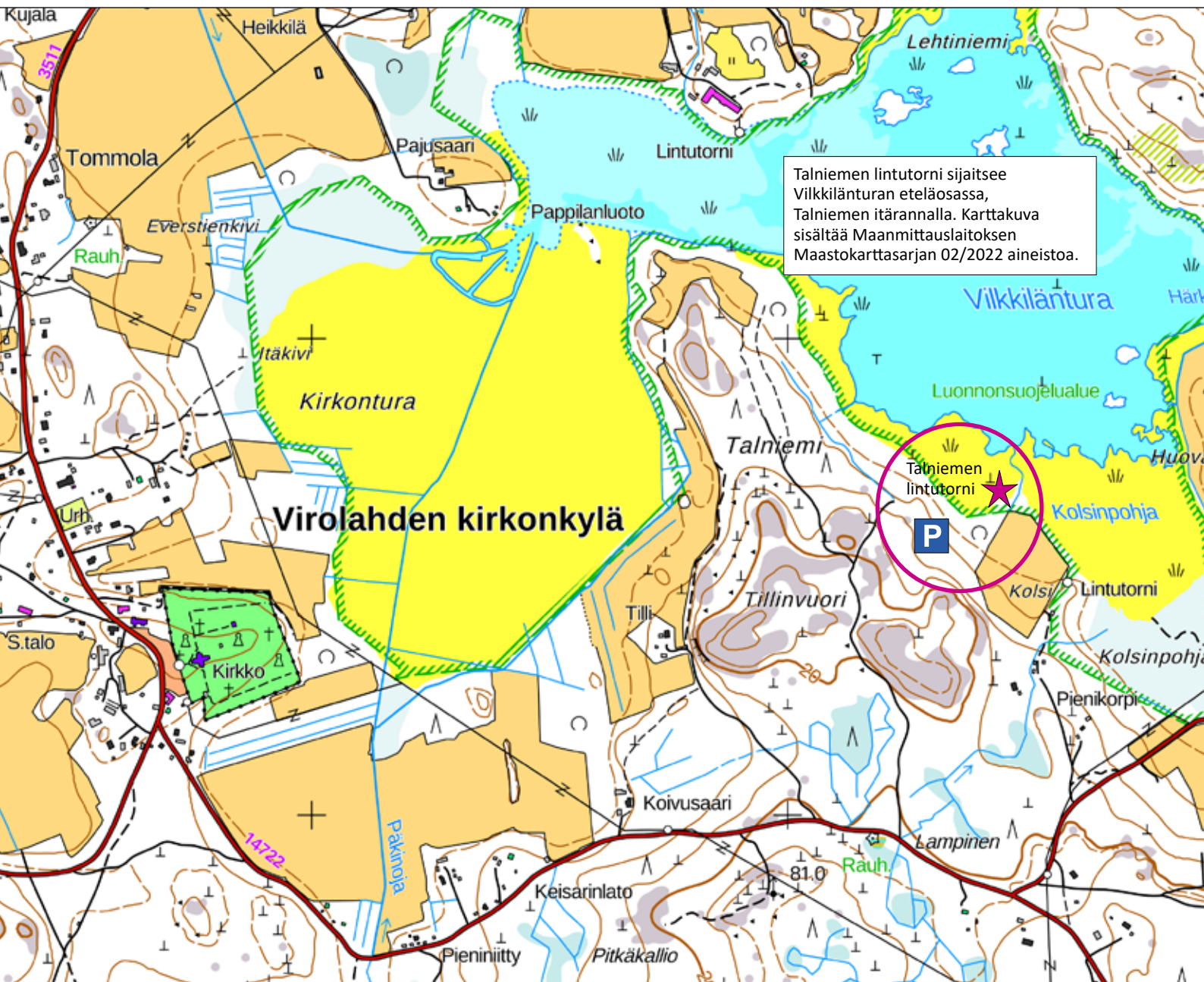
Ellei muuta ilmoiteta, tapahtumat ovat avoimia myös yhdistykseen kuuluttamattomille henkilöille.

Uusia lintutorneja

Elissa Soikkeli

Panoraamakuva Vilkkilänturalle pysäköintialueen suunnasta. Lava hämöttää pienenä kuvan oikeassa laidassa. Panoraama vääristää mittasuhteita, mutta tornista aukeaa upea näkymä. Myös P-alueelta ja laavulta on esteetön näköyhteys turalle. Makkaranpaiston lomassa voi nähdä vaikka mitä!
Kuva: Siru Ahopelto

Vilkkilänturan Talniemi, Virolahti

Vilkkilänturan Talniemen itärannalle valmistui syksyllä 2021 uusi kaksikerroksinen lintulava. Virolahden kunnan rakennuttaman lavan myötä näkyvyys avovesialueille paranee. Vilkkilänturalla on entuudestaan kaksi lintutornia: Lintulahdessa ja Kolsinpohjassa. Etenkin keväisin torneilla on ollut ajoittain ruuhkaa, joten uusi torni on todellakin tervetullut.

Aloitteen uuden tornin rakentamisesta tekivät KyLY, Kellovuoren lintuseura ja Kaakon Luonto ja Kulttuuri ry jo vuonna 2017. Pitkään suunnitellun tornin rakentaminen tuli mahdolliseksi, kun Virolahden kunta sai vuonna 2021 rakennusprojektiin lähivirkistysalueiden kunnostukseen ja kehittämiseen tarkoitettua valtionavustusta. Avustus kattoi 50 % kuluista, ja toinen puolikas oli kunnan omaa rahoitusosuutta. Lintulavan lisäksi projektissa rakennettiin pysäköintialue, pitkospuut pysäköintialueelta tornille sekä yhdyspolku Talniemen ja Kolsinpohjan tornien välille. Pysäköintialueen yhteyteen rakennettiin myös laavu ja eko-wc.

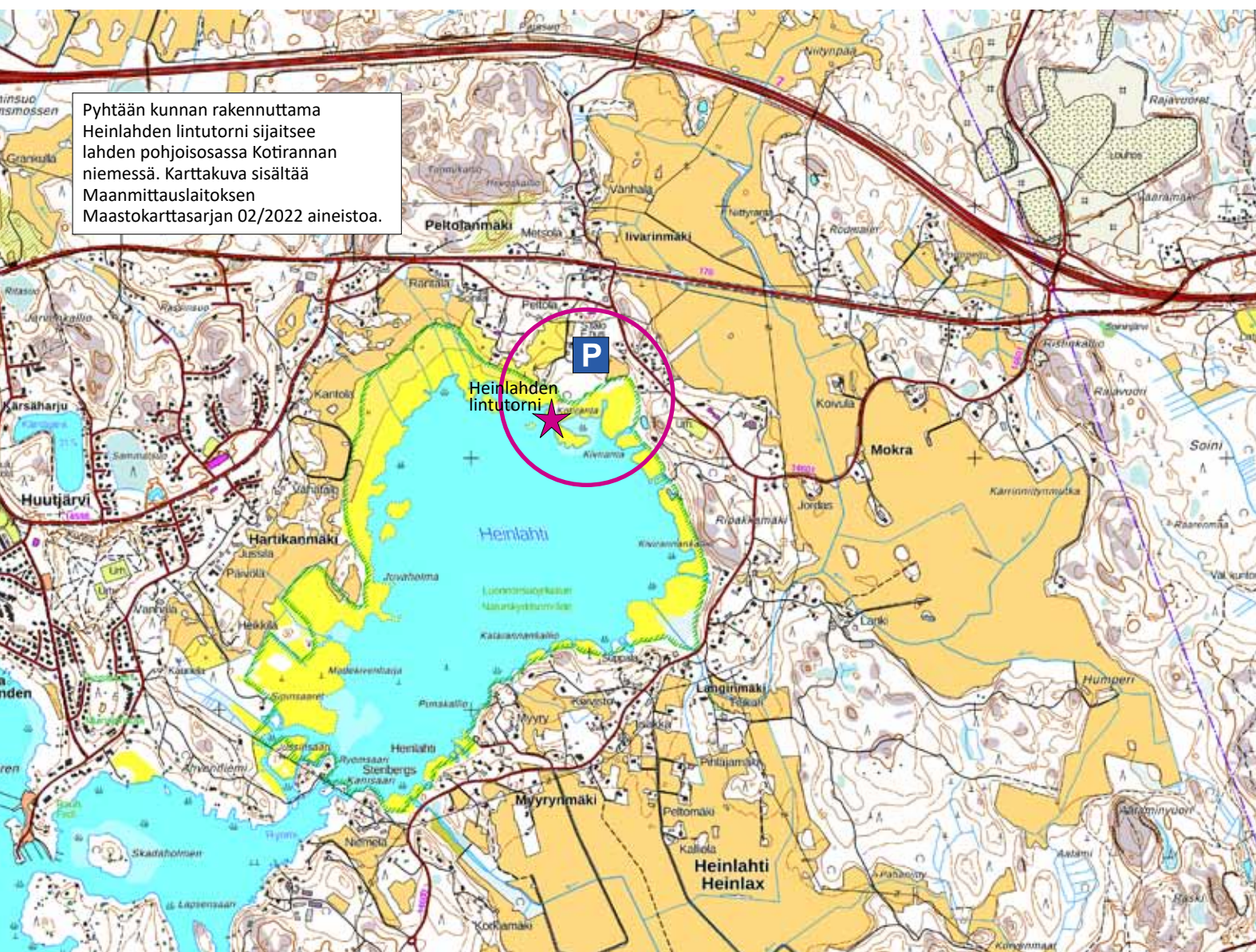
Talniemen torni sijaitsee Virolahden kunnan vuonna 2017 perustamalla 2,6 hehtaarin suuruisella luonnonsuojelualueella. Suojelualue on osa Ilkka Hanskin Luontoverkkoa.

Lava rakentamisen loppuvaiheessa 11/2021. Lavan pinta-ala on 50 m²/kerros. Alemmalle tasanteelle johtaa luiska, joten se on helposti saavutettavissa myös liikuntaesteisille.
Kuva: Siru Ahopelto

Näkymä tornista talviselle Heinlahdelle. Kuva: Joni Räsänen

Heinlahti, Pyhtää

Yksi Kymenlaakson parhaista lintulahdistista sai vihdoin oman lintutornin vuoden 2021 loppupuolella. Pyhtään kunnan rakennuttama Heinlahden lintutorni sijaitsee lahden pohjoisosassa Kotirannan niemessä. Tornissa on kaksi kerrosta, ja lähes koko lahden alue näkyy sinne. Lintutornin rakentamisen mahdollisti ELY-keskuksen Pyhtään kunnalle myöntämä lähivirkistysalueiden kehittämiseen tarkoitettu valtionavustus.

Heinlahti on matala, rehevöitynyt merenlahti, jota reunustaa järviruokoa ja merikaislaa kasvava ruoikko. Se on tärkeä kevät- ja syyslevähdysalue monille sorsalinnuille ja kahlaajille. Heinlahden alue on suojeltu luonnonsuojelulailla.

Kaksikerroksisesta lintutornista näkyy lähes koko lahden alue. Kuva: Joni Räsänen

Arosuohaukkanaaras saalisteli iltapäivällä 3.9. hetken Pyhtään Länsikylän pelloilla. Kuva: Ilkka Korhonen

Nuori haarahaukka kierteli Haminan Lupinlahden yllä 18.8. Kuva: Ilkka Korhonen

Kuvapoimintoja vuodelta 2021

Vuoden yllättävin havainto oli Kouvolan Kuusankoskelta 23.1. löytynyt ohotanlokki. Aamulla 26.1. lintu lähti löytöpaikaltaan Kymijokea seurailleen etelän suuntaan löytyen myöhemmin samana päivänä rannikolta Kotkan Luotsi-Kuuisesta. Viimeisin havainto linnusta tehtiin Kotkassa 28.1. sen suunnatessa laivan perässä avomerelle päin. Kuva: Raine Martikainen

Harjalintu viihtyi parin viikon ajan 30.9.–13.10. Kouvolan Kaipiaisissa ollen suosittu kuvaus- ja bongauskohde. Kuva: Raine Martikainen

Eeva Uronen

Vuonna 2021 osallistuimme BirdLifen järjestämään Tunnista 100 lintulajia -haasteeseen, jonka tarkoituksena oli nähdä tai kuulla sata eri lintulajia kuluvaan vuoden aikana. Mikäpä siis sen parempi tapa lähteä keräämään pinoja kuin ottaa osaa KyLY:n arktikaretkelle Haminan Ulko-Tammioon.

Olen lapsesta asti ollut kiinnostunut luonnosta ja sen seuraamisesta. Perheeni oli hyvin erähenkinen ja retkeilimme usein Saarijärven Ketturiutalla, kesäisin Lapin kansallispuistoissa ja tarkkailimme pihapiirimme lintuja varsinkin talvisin ruokinta-aikaan. Syvemmin lintujen tarkkailuun minut kuitenkin tutustutti ystäväni Paula, joka oli harrastanut lintuja lapsesta saakka. Arktikarekkestä sain tietää nimenomaan hänen kauttaan.

Osallistuin Ulko-Tammion-retkelle ensimmäistä kertaa toukokuussa 2019, ja sen perusteella odotin tämänvuotiselta retkeltä lajimäärällisesti paljon. Varsinkin kultarinnan näkeminen olisi huippujuttu.

Aamu alkoi silmät sirrillään, kun ajoimme Kotkaa kohti ennen kello viittä aamulla. En ole tippaakaan aamuihminen, mutta tiedossa oli mielenkiintoinen päivä, joten aamuväsymys karisi silmistä nopeasti. Matkaseuranani oli ystäväni sekä hänen biologi-isänsä, jotka hain kyytiini ennen suuntaamista kohti Sapokkaa. Päivä valkeni kirkkaana ja aurinkoisena, mutta vuodenaikaan nähden kylmänpuoleisena.

Vuoden 2019 retkellä laiva lähti Haminan Tervasaaresta, mutta tällä kertaa läh-

tö tapahtui siis Kotkasta Sapokan laituriin. Matkaan päästiin hiukan yli viisi, ja jo satamassa kirjasin lajilistaani silkkiuikun, valkoposkikan ja haarapääskyn.

Matka saaristoon oli tuulinen eikä aivan niin lajirikas kuin vuoden 2019 arktikaretkellä. Koronan vuoksi laivalla oli maskisuositus myös kannella, ja turvavälit otettiin hyvin huomioon. Vallitsevan tilanteen vuoksi osallistujamäärää oli vähennetty, joten oli hienoa päästä mukaan. Jokavuotista kollektiivista lajilistaa alettiin kerätä jo satamasta lähdettäessä, ja lajimääränarvauksia käynnistyi. Minun veikkaukseni koko reissun lajimääräksi oli 80. Kahden tunnin laivamatkan

saaliiksi sain joutsenten ja loksien lisäksi kuikan, merimetson ja uljaana siluettina kallon päällä keimaillleen merikotkan. Arktikamuuton kannalta sää ei ollut suotuisa, sillä kova pohjoistuuli puhalsi eikä isoja muuttotarpeita näkynyt.

Noin kello seitsemän laivamme kohti Ulko-Tammion laituriin, jossa harmaasorsa toivotti meidät tervetulleiksi. Keräsin kamerani, kiikarit ja repun selkääni ja lähdin kiertämään kevään rehevää saarta seurueeni kera. Olen harastelijavalokuvaaja, ja aikomukseni oli testata lintujen tarkkailun ohella uutta objektiiviani sekä kokeilla lintujen kuvaamista maastossa. Olin aikaisemmin

Tundrakurmitsaa tiirailmassa

– Ulko-Tammion-retki 2021

Ulko-Tammion saaren karua kalliorantaa. Kuva: Paula Uotila

Matka saarelle oli tuulinen ja viileä, mutta sää oli aurinkoinen. Koronatilanteen vuoksi laivalla pidettiin kasvomaskeja – myös kannella. Kuva: Juha Ojala

Saaren sisäosissa on rehevää lehtometsää, jossa myös monet laululinnut viihtyvät.
Kuva: Paula Uotila

ULKO-TAMMION saari sijaitsee Haminan merialueella n. 12 km mantereelta kaakkoon. Se on osa Itäisen Suomenlahden kansallispuistoa, ja sieltä löytyy varsin monipuolista luontoa – niin karua männikköä ja kalliomaisemaa kuin rehevää lehtometsääkin. Saarella on mm. luontopolku ja lintutorni sekä monenlaisia tauko- ja grillauspaikkoja, ja myös yöpyminen teltassa tai autiotuvassa on mahdollista. Luontoarvojensa lisäksi saari tarjoaa nähtävää myös historiasta kiinnostuneille, sillä se toimi jatkosodan aikaan itärajan etuvartiona, ja sieltä löytyy monenlaisia sotahistoriasta kertovia muistomerkkejä.

LISÄÄ LUETTAVAA:

- ▶ Ulko-Tammion yleisesti: www.luontoon.fi/ulko-tammio
- ▶ Ulko-Tammion sotahistoriasta: <https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Esitteet/ulkotammio-su.pdf>
- ▶ Ulko-Tammion on kirjoitettu myös Lintukymissä 1/2017 (luettavissa kotisivuillamme: www.kyly.fi/yhdistys/lintukymi).

”Jos retki järjestetään taas vuonna 2022, aion ehdottomasti olla mukana.”

kuvaillut vain pihapiirini lintuja terassilta, jossa olosuhteet ovat hyvin erilaiset.

Maasto oli sateen jäljiltä paikoin kosteaa, mutta aurinko ja käveleminen kuivasivat kastuneet tennarit nopeasti. Ensimmäisten parinsadan metrin aikana kuulumme jo kultarinnan, kirjosiepon, peukaloisen sekä kerttujen kirjon. Tunistan itse aika lailla vain peruslintujen ääniä, joten suurin osa tunnistamisista jäi matkakumppaneideni harteille. He ovat harrastaneet lintuja koko ikänsä, joten olin luotettavissa käsissä saada monta rastia listaani.

Saari oli luonnonkaunis rehevine lehtoineen, sään sileyttämine rantakallioineen ja jäkälämetsineen. Mereltä puhaltavat tyrskyt loivat upean kontrastin verrattuna pieniin kalliolammikoihin, jotka heijastelivat taivaan sinisyyttä. Hippäinen piipitti vienolla äänellään keskellä mäntymetsää, ja oli rauhoittavaa pysähtyä hetkeksi vain kuuntelemaan luonnon ääniä ja katsella kun tiirat lentelivät aavalla.

Aika saarella vierähti nopeasti. Retken loppumetreillä syötiin eväät ja paistettiin makkarat sataman viereisellä grillikatoksella. Kesken eväidensyönnin saimme kuitenkin tiedon seitsemästä tundrakurmitsasta, jotka olivat laskeutuneet lähelle luodolle. Lähdimme kiireesti paikalle, jottei tämä minulle täysin uusi laji jäisi näkemättä. Kiikareille kurmitsat olivat liian kaukana, mutta kaukoputken läpi erotti hyvin lintujen mustan vatsan sekä harmaankirjavan selkäpuolen.

Tulomatka vierähti nopeasti eikä edes aikaisin herääminen painanut silmää. Liekö laivan kannella puhaltavalla viimalla ollut osuutta asiaan. Pikkulokkia pääsin kokeneempien konkareiden avulla seuraamaan tarpeeksi kauan, jotta pystyin vertaamaan sen höyhenpukua vieressä uineeseen naurulokkiin.

Yhteiseksi lajimääräksi saatiin 87 lintulajia. Oikein arvanneita oli tänä vuonna neljä, jonka vuoksi palkintona ollut linnunpönttö arvottiin. Palkinnon voitti tällä kertaa Siku Savukari.

Paluumatkan anteja olivat pikkulokin lisäksi haapana, koskelot ja haahka. Reissun jälkeen uskoisin melko varmasti tunnistavani ainakin pilkkasiiven.

Yksi retken kohokohdista oli nähdä minulle täysin uusi lintulaji, tundrakurmitsa. Toinen kohokohta oli kultarinnan kuuleminen. Lintujen kuvaaminen painavalla objektiivilla oli melko haastavaa, enkä saanut niin tarkkoja lintukuvia kuin olisin halunnut. Sain kuitenkin kuvia muistoksi mukavasta retkestä ja harjoitusta luontokuvaamiseen. Olen tyytyväinen keräämiini pinnoihin, minkä lisäksi pääsin nauttimaan saariston upeasta luonnosta. Uusia lajeja 100 laji -haasteeseen sain noin kolmekymmentä. Jos retki järjestetään taas vuonna 2022, aion ehdottomasti olla mukana.

Tänä vuonna retki Ulko-Tammioon järjestetään helatorstaina 26.5. Lähtö Kotkan Sapokasta klo 5.00, paluu samaan paikkaan n. klo 14. Retken hinta: kyläläiset 20 €, muut 30 €, lapset ja opiskelijat 10 €. Ilmoittautumiset: joni.rasanen1@gmail.com

Juhlapukuisen tundrakurmitsan tunnistaa mustasta vatsasta ja harmaankirjavasta selkäpuolesta. Vuoden 2021 retkellä havaitut linnut olivat liian kaukana kuvattaviksi. Tämä yksilö on kuvattu Haminan Koivuluodossa.
Kuva: Joni Räsänen

Staijareita Ulko-Tammion rantakallioilla vuoden 2018 retkellä.
Kuva: Paula Uotila

Saaren rantaa kuvattuna vuoden 2018 retkellä, jolloin meri oli peilityyni. Kuva: Paula Uotila

Pihakisa 20 vuotta

– havaittujen lajien
runsausvaihtelut
talvina 2002–22

Joni Räsänen

Sinitäinen. Kuva: Keijo Puranen

KyLY:n alueella on järjestetty talvikuukausille (joulu-, tammi- ja helmikuu) ajoittuva Pihakisa talvesta 2002–03 alkaen, joten Pihakisa 2021–22 oli järjestyksessään kahdeskymmenes. Seuraavassa katsaus Pihakisassa vuosien varrella tapahtuneisiin lintulajien runsausvaihteluihin.

Talvikautisen Pihakisan peruseriaate on yksinkertainen: laskea omalta pihalta havaitut lintulajit joulukuun alusta helmikuun loppuun. Kisassa havaittavat linnut saavat olla pihan ulkopuolella, mutta havainnoitsijan tulee olla piha-alueen rajojen sisäpuolella. Kisa motivoi tarkkailemaan lintuja muuten hyljaisempänä talvikautena ja kannustaa osallistujia myös lintujen ruokintaan. Kaikki kisassa havaitut lajit eivät kuitenkaan ole ruokinnolla vierailijoita – kisan kaksikymmenvuotisessa historiassa on havaittu mitä erilaisimpia lajeja.

Osallistujien määrä kisassa on ollut noususuhdanteinen. Ensimmäisenä talvena kymenlaaksolaisia pihoja oli mukana 19, seuraavana talvena jo 26, ja kolmantena talvena 31, minkä jälkeen mukana olleiden pihojen määrä on vaihdellut 34:n ja 49:n välillä. Koska pihojen määrä on vaihdellut vuosittain ja iso osa pihoista vaihtunut vuosien varrella, ei tämä lajikatsaus täytä kaikkia tieteellisten sääntöjen tai tieteellisen tutkimuksen kriteerejä. Pihakisatilastot eivät myöskään kerro kuinka monen yksilön voimin kukin laji on miltäkin pihalta havaittu tai onko se nähty vain kerran talven aikana vai peräti jokapäiväinen vieras ruokinnalla. Mutta kuten kaavioista ja taulukosta näkee, ovat lintulajien kannanvaihtelut kymenlaaksolaispihoilla hyvin samansuuntaisia kuin valtakunnallisissa talvilintuseurannoissa saadut tulokset. Kaavioista tiettyjen lajien kohdalta näkee, milloin on ollut hyvä pihlajanmarjavuosi, milloin huono. Kaaviot antavat suuntaa myös siitä, onko talvi ollut erityisen ankara ja/tai luminen/jäinen vaiko leuto ja/tai vähäluminen/-jäinen, mutta selviä poikkeuksiakin Ilmatieteen laitoksen tilastoihin on nähtävissä.

Kahdenkymmenen talven aikana pihoiilla on havaittu yhteensä 130 lintulajia. Taulukkoon (s. 24–25) on merkitty kaikki lajit ja niiden esiintyminen pihoiilla jokaisena talvena.

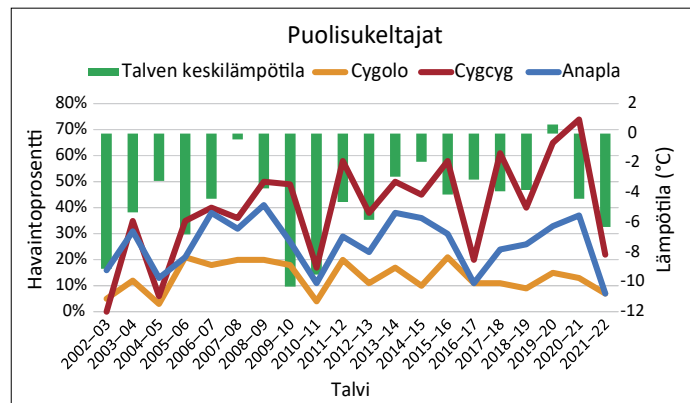
Viiteentoista kaavioon on koottu talvien välinen kantojen vaihtelu 59 lajin osalta. Pari useimmin havaittua lajia on jätetty kaavioista pois, sillä tasaista viivaa sadassa prosentissa olisi melko tylsää tarkastella. Kaavioista on jätetty pois myös ne lukuisat lajit, jotka on havaittu vain 65 prosenttina talvista tai harvemmin – muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Ensimmäisessä kaaviossa (puolisukeltajat) on esitetty lisäksi talvien keskilämpötilat Ilmatieteen laitoksen Anjalankosken mittausasemalla. Kaikkien 130 lajin esiintymisestä kymenlaaksolaispihoilla on kuitenkin sanallinen selitys.

PUOLISUKELTAJAT

Kyhmyjoutsen (*Cygnus olor*) on havaittu joka talvi vähintään yhdellä pihalla havaintoprosenttien vaihdella 3–21 % välillä. Kaavion kuvaajan perusteella lajin talvikanta Kymenlaaksossa näyttää pysyneen vakaana. Sisävesien jäätyminen ei vaikuta yhtä voimakkaasti ”kyhmäriin”, joka viettää talvensa meren rannikolla kuin ”laukkariin”, jota tapaa kaikenlaisista sulana pysyvistä vesistöistä.

Laulujoutsen (*Cygnus cygnus*) on talvisilla pihoiilla useimmin tavattu sorsalintu, mikä osittain johtuu sen isosta koosta sekä äänekkydestä. Se on myös hyvin karaistunut laji ja pystyy talvehtimaan niin jokien, järvien kuin merenrannikonkin sulapaikoissa. Ensimmäisenä talvena (2002–03) lajia ei kuitenkaan havaittu yhdeltäkään pihalta. Sen jälkeen havaintoprosentti on vaihdellut 6–74 % välillä. Laulujoutsenen esiintyminen näyttääkin kuvaajan perusteella vaihdelleen kyhmyjoutsenta herkemmin, ilmeisesti sisävesistöjen jäätyksen seurauksena. Kuvaaja on kuitenkin selvästi nouseva, mikä voisi viitata talvien lämpenemiseen.

Sinisorsa (*Anas platyrhynchos*) on tottunut käyttämään ihmisten tarjoamaa ravintoa ja onkin yleisin talvinen puolisukeltajasorsamme. Se on havaittu jokaisena talvena useilla pihoiilla havaintoprosentin vaihdella 11–41 % välillä.

Talvien (joulu-helmikuu) keskilämpötilat Ilmatieteen laitoksen Anjalankosken mittausasemalla. Puolisukeltajien runsaus talvisin on riippuvainen sulista vesipaikoista, ja ankarina talvina niitä on havaittu vähemmän. Niinpä niiden kuvaajatkin ovat melko yhteneväiset – myös keskilämpötilojen kanssa. Cygolo = kyhmyjoutsen, Cygcyg = laulujoutsen, Anapla = sinisorsa

KOKOSUKELTAJAT

Tukkasotka (*Aythya fuligula*) on jäänyt havaitsematta vain neljänä talvena, ja sen havaintoprosentti on vaihdellut 2–16 % välillä, joten kovin runsaslukuinen se ei talvisin Kymenlaaksossa ole.

Pilkkasiipi (*Melanitta fusca*) talvehtii tavallisesti avomerellä, mutta se on silti havaittu peräti kahtentoista talvena kymenlaaksolaispihoilta käsin; useimmiten vain yhdeltä pihalta/talvi, mutta kolmena talvena kahdelta pihalta ja talvella 2020–21 peräti viideltä pihalta.

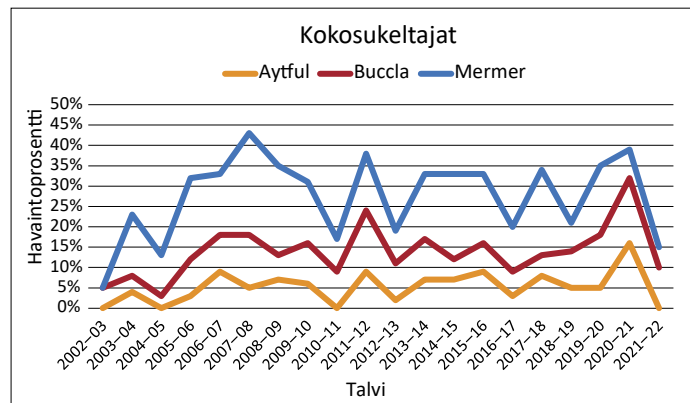
Telkkä (*Bucephala clangula*) on yksi karaistuneimmista sorsalinnuista, ja se onkin nähty jokaisena talvena – ensimmäisinä vuosina vain yhdellä tai muutamalla pihalla, mutta sen jälkeen havainnot ovat lisääntyneet. Havaintoprosentit ovat vaihdelleet 3–32 % välillä.

Uivelo (*Mergellus albellus*) on nähty yhtenätoista talvena, ja senkin tapauksessa havainnot ovat viime vuosina lisääntyneet. Havaintoprosentit ovat vaihdelleet 3–11 % välillä.

Isokoskelo (*Mergus merganser*) on ollut runsaslukuisin sukeltavista sorsista, ja joinakin talvina se on esiintynyt sinisorsakin runsaampana. Se onkin karaistunut laji, joka viihtyy talvisin vuolaana virtaavilla koskipaikoilla, mutta myös muilla jäättömällä vesialueilla. Havaintoja on kertynyt joka talvi, ja havaintoprosentti on ollut 5–43 % välillä.

HARVINAISEMMAT TALVISET VESILINNUT

Pikkujoutsen (*Cygnus columbianus*) on hyvin harvinainen näky Kymenlaaksossa talvisin. Se on havaittu vain kerran yhdeltä pihalta talvena 2007–08, joka olikin epätavallisen lämmin talvi. **Merihanhi** (*Anser anser*) on nähty kahtena talvena (2019–20 ja 2020–21) yhdeltä pihalta. **Metsähanhi** (*Anser fabalis*) on havaittu neljänä talvena, joka kerta yhdeltä pihalta. **Kanadanhanhi** (*Branta canadensis*) on useimmin havaittu hanhilaji. Se on havaittu kahtentoista talvena ja havaintoprosentit ovat vaihdelleet 2–13 % välillä. **Valkoposkihanhi** (*Branta leucopsis*) ei myöskään vaikuta karaistuneelta talvilinnulta, ja se on havaittu vain kerran talvella 2015–16 yhdeltä pihalta. **Haapana** (*Anas penelope*) on havaittu kuutena talvena yhdeltä pihalta sekä talvella 2020–21 kahdelta pihalta. **Jouhisorsa** (*Anas acuta*) on havaittu

Myös kokosukeltajasorsat ovat riippuvaisia vesistöjen sulapaikoista, mikä näkyy yhtenäisinä kuvaajina. Aytful = tukkasotka, Buccla = telkkä, Mermer = isokoskelo

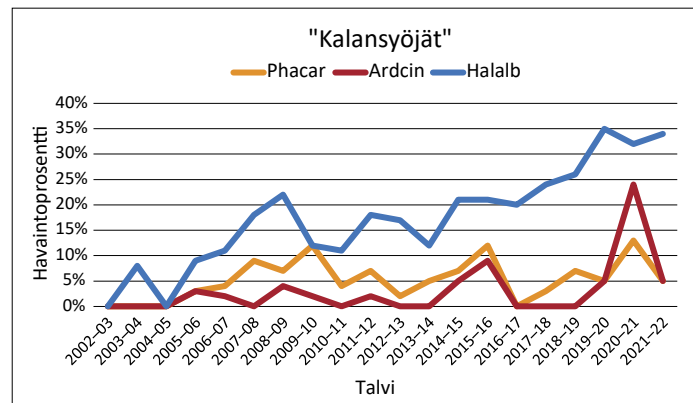
Isokoskelo on ollut keskimäärin toiseksi eniten havaittu sorsalintu Pihakisan historiassa. Kuva: Joni Räsänen

kahdesti: talvella 2011–12 kahdelta pihalta ja 2020–21 yhdeltä pihalta. **Tavi** (*Anas crecca*) on havaittu kahtena talvena (2009–10 ja 2011–12), kummallakin kerralla vain yhdeltä pihalta.

Lapasotka (*Aythya marila*) on havaittu seitsemänä talvena, joista kolmesti kahdelta pihalta ja neljästi yhdeltä pihalta. **Punapäänarsku** (*Netta rufina*) on Suomessa harvinainen, vaikkakin vuosittain nähtävä vieras, ja yhden kerran se on näyttäytynyt myös yhdelle talviselle kymenlaaksolaispihalle talvella 2015–16. **Alli** (*Clangula hyemalis*) on karaistunut sukeltelija, mutta viettää talvensa pääasiassa avomerellä. Siitä huolimatta se on nähty talvisilta pihoiilta viitenä vuonna – kolmesti kahdelta pihalta ja kahdesti yhdeltä pihalta. **Mustalintu** (*Melanitta nigra*) on havaittu neljänä talvena, joista kolmesti yhdeltä pihalta ja kerran kahdelta pihalta. **Tukkakoskelo** (*Mergus serrator*) on ollut koskeloista vähälukuisin talviaikaan. Havaintoja on kuudelta talvelta, joista kahtena se havaittiin kahdelta pihalta, muina talvina vain yhdeltä.

Kaakkuri (*Gavia stellata*) on havaittu neljänä talvena yhdeltä pihalta, ollen näin eniten havaittu kuikkalintu Pihakisan historiassa. **Kuikka** (*Gavia arctica*) on havaittu aivan viime vuosina kahtena talvena (2019–20 ja 2020–21) yhdeltä pihalta.

Silkkiuikku (*Podiceps cristatus*) on ollut useimmin havaittu uikkulintu. Se on havaittu viitenä talvena, joista kerran kahdelta pihalta, muina kertoina yhdeltä pihalta. **Pikku-uikku** (*Tachybaptus ruficollis*) on havaittu kolmena talvena, aina vain yhdeltä pihalta. **Härkälintu** (*Podiceps grisegena*) on havaittu vain talvena 2006–07 yhdeltä pihalta.

Myös isojen kalaa syövien lintujen kuvaajista löytyy yhteneväisyyttä, mikä peilautuu myös kunkin talven ankaruuteen. Nämäkin lajit ovat runsastuneet viime vuosina talvisessa Kymenlaaksossa. Phacar = merimetso, Ardcin = harmaahaikara, Halalb = merikotka

Kaulushaikara (*Botaurus stellaris*) on hyvin harvinaisen talvehtija Suomessa. Pihakisassa se on havaittu kahtena talvena (2020–21 ja 2021–22), kummallakin kerralla yhdeltä pihalta. Nähtäväksi jää tuleeko sekin yleistymään talvisessa Kymenlaaksossa vai ovatko viime talvet ”tilastollisia poikkeuksia”.

"KALANSYÖJÄT"

Merimetso (*Phalacrocorax carbo*) on havaittu kuutenatoista talvena. Kolmena ensimmäisenä kisatalvena sitä ei havaittu ollenkaan, mutta sen jälkeen yhtä talvea lukuun ottamatta havaintoprosentti on pysytellyt 2–13 % välillä.

Harmaahaikara (*Ardea cinerea*) on kuvaajan perusteella talvilintuna yleistymään päin. Merimetson se ohitti havaintomäärissä toissa talvena, mutta viime talvena lajeja havaittiin yhtä monessa pihassa. Harmaahaikara on havaittu kymmenenä talvena havaintoprosentin vaihdella 2–24 % välillä.

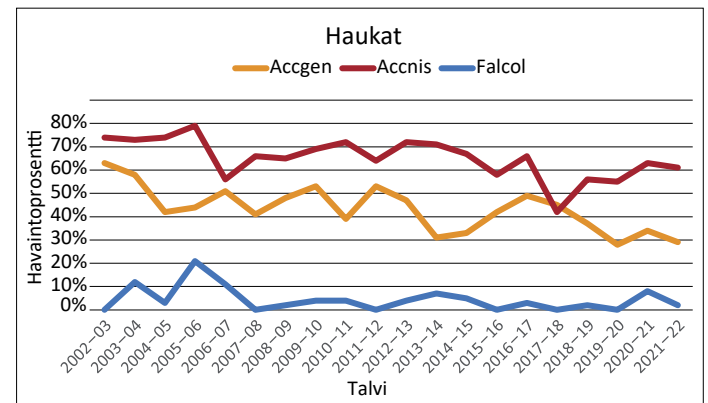
Merikotkan (*Haliaeetus albicilla*) vahvistunut kanta näkyy myös talvisilla kymenlaaksolaispihoilla. Kisan alkuaikoina se jäi kahtena talvena havaitsematta, mutta havaintoprosentti on sen jälkeen ollut 8–35 % välillä, ja käyrä on ollut noususuunnassa.

HAUKAT

Kanahaukka (*Accipiter gentilis*) on tavattu useilta pihoiilta joka talvi, ja useimpina talvina se on ollut toiseksi yleisin petolintu. Havaintoprosentti on vaihdellut 28–63 % välillä. Kuvaajan perusteella kanahaukan talvikanta on Kymenlaaksossa vähentynyt viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana.

Varpushaukka (*Accipiter nisus*) on myös tavattu useilta pihoiilta joka talvi, ja yhtä talvea lukuun ottamatta se on ollut yleisin petolintu. Havaintoprosentti on vaihdellut 42–79 % välillä. Varpushaukkan talvikanta näyttää vähenemisen merkkejä, vaikka voisi luulla sen hyötyvän lämpenemistä talvista.

Ampuhaukka (*Falco columbarius*) on talvisin useimmin havaittu jalohaukkalaji, mutta kovin yleiseksi ei sitä silti voi sanoa. Se on jäänyt kokonaan havaitsematta kisaan osallistuneilta kymenlaaksolaispihoilta seitsemänä talvena. Eniten siitä on havaintoja talvelta 2005–06, yhteensä seitsemältä pihalta. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–21 % välillä.

Jos aiemmista kuvaajista löytyi yhteneväisyyttä, niin haukkojen kohdalla tilanne tuntuu olevan päinvastoin. Monena talvena, kun kanahaukka-havainnot ovat vähentyneet, ovat varpushaukka-havainnot lisääntyneet. Yleinen suuntaus haukkojen runsaudessa on ollut huolestuttavasti laskeva. Accgen = kanahaukka, Accnis = varpushaukka, Falcol = ampuhaukka

Pihoilla havaitut lajit jokaisena kahtenäkymmenenä talvena. Ensimmäinen sarake kertoo kuinka monella pihalla laji on havaittu, toinen monellako prosentilla pihoista laji on havaittu kunakin talvena osallistuneista. Kaavioissa esitetyt lajit ovat taulukossa keltaisella pohjalla.

		2002–2003		2003–2004		2004–2005		2005–2006		2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010		2010–2011		2011–2012		2012–2013		2013–2014		2014–2015		2015–2016		2016–2017		2017–2018		2018–2019		2019–2020		2020–2021		2021–2022		
		kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%			
Kyhmyjoutsen	1	1	5	3	12	1	3	7	21	8	18	9	20	9	20	9	18	2	4	9	20	5	11	7	17	4	10	9	21	4	11	4	11	4	9	6	15	5	13	3	7	
Laulujoutsen	2			9	35	2	6	12	35	18	40	16	36	23	50	24	49	8	17	26	58	18	38	21	50	19	45	25	58	7	20	23	61	17	40	26	65	28	74	9	22	
Pikkujoutsen	3											1	2																													
Merihanhi	4																																			1	3	1	3			
Metsähanhi	5											1	2																1	3	1	3					1	3				
Kanadanhanhi	6						2	6	1	2					1	2			1	2	1	2	1	2	3	7	5	12			5	13	1	2	2	5	4	11				
Valkoposkihanhi	7																		2	4							1	2											1	3		
Jouhisorsa	8																		2	4								1	2									1	3			
Sinisorsa	9	3	16	8	31	4	13	7	21	17	38	14	32	19	41	13	27	5	11	13	29	11	23	16	38	15	36	13	30	4	11	9	24	11	26	13	33	14	37	3	7	
Haapana	10													1	2					1	2							1	2			1	3	1	2	1	3	2	5			
Tavi	11														1	2				1	2																					
Tukkasotka	12			1	4			1	3	4	9	2	5	3	7	3	6			4	9	1	2	3	7	3	7	4	9	1	3	3	8	2	5	2	5	6	16			
Lapasotka	13														1	2				2	4						1	2	1	2			2	5			1	3	2	5		
Punapäänarsku	14																											1	2													
Alli	15									2	4	2	5			2	4										1	2											1	3		
Pilkksiipi	16			1	4	1	3	1	3			2	5	1	2	2	4			1	2						1	2				1	3	1	2	2	5	5	13			
Mustalintu	17					</																																				

		2002– 2003		2003– 2004		2004– 2005		2005– 2006		2006– 2007		2007– 2008		2008– 2009		2009– 2010		2010– 2011		2011– 2012		2012– 2013		2013– 2014		2014– 2015		2015– 2016		2016– 2017		2017– 2018		2018– 2019		2019– 2020		2020– 2021		2021– 2022		
		kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	
Sarvipöllö	68													9	20			1	2	1	2															2	5			1	2	
Kuningaskalastaja	69																																					1	3			
Palokärki	70	10	53	8	31	9	29	17	50	20	44	22	50	24	52	18	37	16	35	15	33	20	43	17	40	21	50	18	42	13	37	14	37	19	44	21	53	19	50	25	61	
Käpytikka	71	18	95	24	92	27	87	31	91	39	87	43	98	44	96	49	100	43	93	42	93	42	89	38	90	37	88	37	86	32	91	34	89	39	91	38	95	35	92	38	93	
Valkoseikätikka	72	1	5									1	2	5	11	2	4	3	7	1	2	3	6	2	5	2	5	3	7	6	17	3	8	6	14	7	18	10	26	5	12	
Harmaapäitikka	73					2	6	7	21	3	7	1	2	15	33	11	22	14	30	10	22	18	38	14	33	16	38	17	40	20	57	14	37	14	33	20	50	14	37	22	54	
Pikkutikka	74	3	16	2	8	2	6	3	9	7	16	3	7	5	11	4	8	6	13	2	4	7	15	5	12	4	10	5	12	5	14	2	5	3	7	3	8	5	13	4	10	
Pohjantikka	75			1	4	2	6	1	3					2	4			1	2	1	2	1	2								1	3			1	2	1	3	1	3		
Kiuru	76																								1	2					1	3							1	3		
Västäräkki	77									1	2									1	2																					
Tilhi	78	19	100	12	46	9	29	25	74	40	89	4	9	28	61	33	67	22	48	15	33	37	79	12	29	37	88	8	19	22	63	33	87	7	16	29	73	12	32	33	80	
Koskikara	79									1	2			1	2	1	2	2	4	1	2	1	2			1	2	1	2	2	6	1	3	2	5	1	3	1	3	1	2	
Peukalainen	80																											1	2													
Rautiainen	81																										1	2									1	3				
Punarinta	82					2	6	4	9	2	5	1	2	1	2					1	2					1	2	1	2													

Pihakisahavaintojen perusteella Kymenlaakson fasaanikanta on laskussa. Kuva: Eero Parkko

HARVINAISEMMAT TALVISET PETOLINNUT

Maakotka (*Aquila chrysaetos*), lähinnä nuorten lintujen voimin, talvehtii vuosittain Kymenlaaksonkin alueella. Pihakisaan siitä on saatu havaintoja yhdeksänä talvena, jotka keskittyvät viime vuosiin. Havaintoprosentti on ollut 2–10 % välillä. Hyvin harvinainen talvivieras, **sinisuohaukka** (*Circus cyaneus*) on havaittu kahtena talvena yhdeltä pihalta. **Hiirihaukka** (*Buteo buteo*) on havaittu yhdeksänä talvena, joista runsaslukuisimmin 2008–09, jolloin se havaittiin kahdeksalta pihalta. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–17 % välillä. Myös sen lähisukulainen, **piekana** (*Buteo lagopus*), on havaittu kymmenenä talvena, ja se oli runsaimmillaan samana talvena ”hihan” kanssa – havaintoja kertyi vain yhdeltä pihalta vähemmän. Piekanan havaintoprosentti on vaihdellut 2–15 % välillä. **Tuulihaukka** (*Falco tinnunculus*) on harvinainen näky Kymenlaakson pelloilla talvisin. Se onkin nähty vain kolmena talvena: kahdesti yhdeltä pihalta ja kerran kahdelta pihalta.

KANALINNUT

Teeri (*Lyrurus [Tetrao] tetrix*) on jäänyt havaitsematta vain 2003–04 talvena. Sitä seuraavana talvena se havaittiin vain yhdeltä pihalta, mutta muutoin sen havaintoprosentti on pysytellyt melko tasaisesti 8–24 % välillä. Viime talvena teeri oli jopa fasaania yleisempi näky kymenlaaksolaispihoilla.

Pyy (*Tetrastes bonasia*) on havaittu teertä harvemmin lähes kaikkina talvina, mikä johtunee osittain piilottelevammista elintavoista. Havainnointijakson ensimmäisenä ja kolmantena talvena pyy on pysytellyt poissa pihakisaajien silmistä/korvista, mutta muina talvina siitä on tehty havaintoja vähintään yhdeltä pihalta. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–10 % välillä.

Fasaani (*Phasianus colchicus*) on ollut lähes kaikkina talvina runsain kanalintu kymenlaaksolaispihoilla, mikä ei olekaan yllätys – onhan se Suomessa taajamalintu, joka tuskin selviäisi ilman talviruokintaa linnustomme osana. Sen sijaan on yllätys, että ensimmäisen talven jälkeen, jolloin fasaani havaittiin yli puolella pihosta (mukana oli tosin vain 19 pihaa), havainnot vähenivät seuraavina viitenä talvena, ja talvena 2007–08 se havaittiin vain viidenneksellä pihosta. Tämän jälkeen havaintoprosentti on vaihdellut 14–34 % välillä. On kuitenkin selvää, että jotakin on tapahtunut vuosituhanen vaihteen jälkeen. Kenties lajin istutukset ovat vähentyneet?

HARVINAISEMMAT TALVISET KANA-JA KURKILINNUT

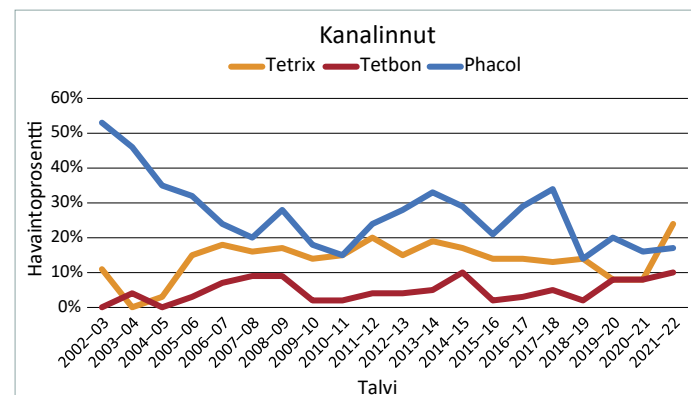
Metso (*Tetrao urogallus*) on havaittu yhdeksänä talvena, joka kerta vain yhdeltä pihalta (muttei samalta). **Peltoppy** (*Perdix perdix*) on nähty vain yhtenä talvena (2008–09) ja vain yhdeltä pihalta.

Myös **luhtakana** (*Rallus aquaticus*) on onnistuttu havaitsemaan vain yhtenä talvena (2020–21) yhdeltä pihalta. **Nokikana** (*Fulica atra*) on havaittu yhdeksänä talvena, joista viitenä yhdeltä pihalta. ”Huippu” sattui talvelle 2011–12, jolloin se havaittiin peräti kolmelta pihalta. **Kurki** (*Grus grus*) havaittiin talvella 2017–18 yhdeltä pihalta, eikä siitä ole havaintoja muilta talvilta.

LOKIT

Naurulokki (*Chroicocephalus [Larus] ridibundus*) on havaittu puolena pihakisatalvista. Viitenä ensimmäisenä talvena lajia ei havaittu lainkaan, eikä senkään jälkeen kovin monelta pihalta. Naurulokin kuvaaja seuraa kuitenkin selvästi yleisempien talvisten lokiien kuvaajia. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–11 % välillä.

Kalalokki (*Larus canus*) on ollut yhtenä talvena (2021–22) jopa runsain lokki. Sen, kuten muidenkin lokiien, kuvaajista erottuvat selvästi keskimääräistä kylmemmät talvet: 2002–03 talvella sitä ei havaittu yhdeltäkään pihalta, 2009–10 se havaittiin viideltä pihalta, ja 2010–11 kolmelta pihalta. Keskimääräistä lämpimämpinä talvina se on ollut runsaimmillaan:

Yleisempien metsäkanalintujen kannat näyttävän pysyneen suhteellisen vakaina, mutta Kymenlaakson fasaanikanta näyttäisi romahtaneen. Tetrix = teeri, Tetbon = pyy, Phacol = fasaani

2007–08 siitä on havainto 14 pihalta ja 15 pihalta 2020–21. Linjasta poikkeaviakin talvia on ollut: talvella 2011–12 oli vain puoli astetta mittaushistorian keskiarvoa lämpimämpää, mutta silti kalalokki havaittiin 14 pihalta. Kyseisen talven joulukuu olikin tavanomaista lämpimämpi (keskilämpötila +1,6 °C). Toinen selvä poikkeama on talvella 2014–15, jolloin koko talven keskilämpötila oli havaintojakson kolmanneksi lämpimin, mutta jokainen talvikuukausi oli silti keskilämpötilaltaan pakasen puolella. Vesistöt lienevätkin vetäneet jäähän jo alkutalvesta. Kalalokin havaintoprosentti on vaihdellut 7–39 % välillä lukuun ottamatta ensimmäistä talvea, jolloin sitä ei havaittu yhdeltäkään pihalta.

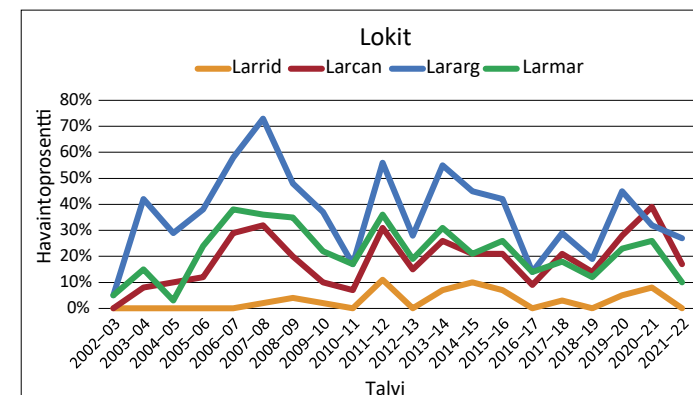
Harmaalokki (*Larus argentatus*) on yleisin talvisin havaittu lokkimme. Sen kuvaaja on kuitenkin lähes identtisen muotoinen kalalokin kuvaajan kanssa aivan viimeisiä vuosia lukuun ottamatta. Ilmeistä onkin, että harmaalokkikannan yleinen väheneminen on heijastunut myös talvikantaan. Havaintoprosentti on vaihdellut 5–73 % välillä.

Merilokki (*Larus marinus*) on harmaalokin tapaan havaittu joka talvi, ja sen kuvaaja on muodoltaan vielä lähempänä harmaalokin kuvaajaa kuin kalalokilla. Monena talvena meri- ja kalalokin havaintomäärät ovat olleet lähes tasoissa. Sen havaintoprosentti on vaihdellut 3–38 % välillä.

HARVINAISEMMAT TALVISET RANTALINNUT

Töyhtöhyppä (*Vanellus vanellus*) kuuluu myös ”tosirareihin” Pihakisassa. Se havaittiin talvella 2013–14 yhdeltä pihalta. **Taivaanvuohi** (*Gallinago gallinago*) on myös havaittu vain yhtenä talvena (2020–21), tosin kahden pihan voimin. **Jänkäkurppa** (*Lyminocryptes minimus*) havaittiin edellisen lajin tavoin vain talvella 2020–21, mutta yhdeltä pihalta. Sitkeä jänkäkurppa talvehtinee Kymenlaaksossa useiden yksilöiden voimin vuosittain, mutta jää huomaamatta piilottelevien elintapojensa vuoksi.

Pikkulokki (*Hydrocoleus minutus*) on havaittu kahtena talvena: yhdeltä pihalta talvella 2007–08 ja peräti neljältä pihalta 2011–12. **Isolokki** (*Larus hyperboreus*) on havaittu kolmena talvena, aina yhdeltä pihalta käsin.

Lokkilajien runsaus on vaihdellut ehkä selkeimmin talven ankaruuden ja vesistöjen jäätymisen mukaan. Larrid = naurulokki, Larcan = kalalokki, Lararg = harmaalokki, Larmar = merilokki

PULU & PÖLLÖT

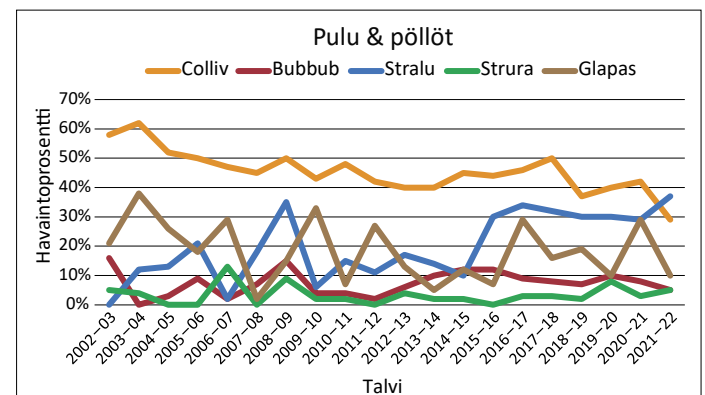
Kesykyhyhky (*Columba livia*) on kuvaajan perusteella hienoisesti taantuva laji talvisessa Kymenlaaksossa. Seuratun jakson alkuvuosina se on nähty yli puolella pihosta, mutta viimeisinä vuosina vain noin 40 prosentilla pihosta, viime talven ollessa lajille kaikkein huonoin. Havaintoprosentti on vaihdellut 29–62 % välillä.

Huuhkaja (*Bubo bubo*) on mm. kaatopaikkojen muutoksen myötä harvinaistunut koko Suomessa, mutta kuvaajan perusteella talvihavainnot ovat kuitenkin pysyneet melko vakaina viimeiset parikymmentä vuotta. Tyypillisesti huuhkajia – kuten muitakin pöllöjä – havaitaan Pihakisassa runsaimmin vasta helmikuussa, kun ne aloittelevat soidintaan. Kokonaan havaitsematta huuhkaja on jäänyt vain kisan toisena talvena 2003–04. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–16 % välillä.

Lehtopöllö (*Strix aluco*) on kilpaillut varpuspöllön kanssa runsaslukuisimman pöllön tittelistä. Sen kanta näyttää vaihtelevan voimakkaammin kuin suuremmilla, huuhkajalla ja viirupöllöllä, mutta useimmiten se on kuitenkin ollut niitä runsaampi. Vain ensimmäisenä talvena laji on jäänyt kokonaan havaitsematta. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–37 % välillä. Kanta vaikuttaa olevan hienoisessa nousussa.

Viirupöllö (*Strix uralensis*) on kahta talvea lukuun ottamatta ollut sukulaistaan lehtopöllöä harvalukuisempi. Suhteessa sen runsaus on vaihdellut enemmän kuin huuhkajalla, mutta vähemmän kuin pienemmillä pöllöillä. ”Nollatalvia” on osunut viirupöllön kohdalle viisi. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–13 % välillä.

Varpuspöllön (*Glaucidium passerinum*) runsausvaihtelut ovat olleet pöllöistä suurimmat, vaikka se ei ole yhtä riippuvainen jyrksijäkannoista kuin muut pöllöt (huuhkajaa lukuun ottamatta). Mielenkiintoisesti varpuspöllö vaikuttaa olleen runsain silloin kun lehtopöllöt ovat olleet vähissä. Tosin talvesta 2015–16 lähtien tämä ei olekaan enää pitänyt paikkaansa. Onko kyseessä ”se kuuluisa tilastollinen poikkeama” vai ovatko seurantajakson alkupään talvet olleet poikkeamaa? Se jäänee nähtäväksi. Varpuspöllö on pöllöistä ainoa, joka on havaittu kisapihoilta joka talvi, ja vain kerran havainnot ovat jääneet yhteen pihaan. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–38 % välillä.

Ehkä vähän yllättäen kesykyhyhky näyttää vähentyneen Kymenlaaksossa. Talviset pöllömäärät korreloivat jyrksijöiden kannanvaihteluiden kanssa. Colliv = kesykyhyhky, Bubbub = huuhkaja, Stralu = lehtopöllö, Strura = viirupöllö, Glapas = varpuspöllö

Harmaapäätikkakanta on selvästi vahvistunut Kymenlaaksossa. Kuva: Kalle Ylimäki

Valkoselkätikka on hivenen runsastunut viime vuosina. Kuva: Raine Martikainen

Kuningaskalastaja on toistaiseksi havaittu vain yhtenä talvena, silloinkin vain yhdeltä pihalta. Kuva: Eero Parkko

Kulorastas on havaittu kahdeksana talvena, joista talvella 2014–15 peräti viideltä pihalta. Kuva: Ari Seppä

HARVINAISEMMAT TALVISET KYYYHKY- JA PÖLLÖLINNUT

Sepelkyyhkyä (*Columba palumbus*) ei kahdeksan ensimmäisen talven aikana havaittu lainkaan, mutta sen jälkeen joka talvi yhdeltä, kahdelta tai kolmelta pihalta. **Uuttukyyhky** (*Columba oenas*) esiintyminen on ollut pitkälti samanlaista, sillä poikkeuksella, että se havaittiin myös talvina 2007–08 sekä 2008–09 yhdeltä pihalta. Talven 2010–11 jälkeen se on tavattu 1–3 pihalta käsin. **Turkinkyyhky** (*Streptopelia decaocto*) on tavattu yhdeltä pihalta talvella 2003–04 ja kahdelta pihalta 2020–21. **Idänturkiryhky** (*Streptopelia orientalis*) on todellinen harvinaisuus Suomessa, mutta siitä huolimatta sellainen nähtiin yhdeltä pihalta talvella 2017–18.

Lapinpöllö (*Strix nebulosa*) on harvinainen pesimälintu KyLY:n alueella, mutta talvisin ne vaeltavat myyrätilanteen mukaan myös rannikkoseuduille. Pihakisassa se on tavattu kuutena talvena yhdeltä tai kahdelta pihalta. **Hiiripöllö** (*Surnia ulula*) kuuluu myös jyräjätilanteen mukaan vaeltaviin lintuihin. Se on ollut hieman edellistä lajia tutumpi näky kymenlaaksolaispihoissa. Yhdeksänä talvena se on havaittu 1–4 pihalta. **Helmi-pöllö** (*Aegolius funereus*) on tavattu 12 talvena 2–13 % pihoista, joten se on ollut vain vähän viirupöllöä harvinaisempi ”pihalintu”. **Sarvipöllö** (*Asio otus*) on ollut harvalukuisin havaituisia pöllöistä, ja se onkin havaittu vain viitenä talvena: 2010–11, 2011–12 ja 2021–22 yhdeltä pihalta ja 2019–20 kahdelta pihalta, mutta 2008–09 peräti yhdeksältä pihalta, mikä teki siitä kyseisen talven toiseksi runsaimmin esiintyneen pöllölajin.

TIKAT

Palokärki (*Dryocopus martius*) on useimpina talvina ollut toiseksi runsain tikkalaji. Sen esiintyminen on ollut suhteellisen vakaata, ja havaintoprosentti on vaihdellut 29–61 % välillä.

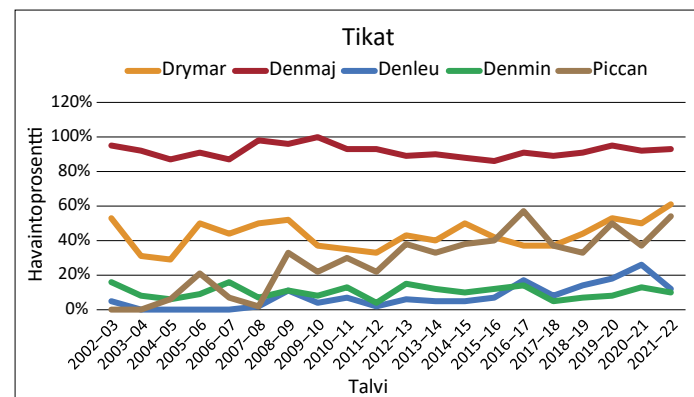
Käpytikka (*Dendrocopos major*) on tikoista tutuin näky piharuokinnoilla. Se onkin ollut runsaslukuisin tikka, ja 2009–10 talvena se havaittiin jopa kaikilta kisaan osallistuneilta pihoilta. Vuotuinen vaihtelu on ollut melko vähäistä ha-

vaintoprosentin vaihdellessa 86:sta täyteen sataan prosenttiin. Käpytikka onkin pihakisahistorian viidenneksi yleisin laji.

Valkoselkätikan (*Dendrocopos leucotos*) kuvaajasta käy ilmi lajin yleistyminen, vaikka kovin runsaslukuiseksi sitä ei voi vielääkään sanoa. Suojelutoimet ovat mitä ilmeisimmin tep-sineet. ”Nollatalvia” sen kohdalle on sattunut neljä, muutoin sen havaintoprosentti on vaihdellut 2–26 % välillä.

Pikkutikka (*Dendrocopos minor*) on ollut jokatalvinen, mutta harvalukuinen vieras kymenlaaksolaispihoilla. Pihakisan alkuvuosina se on ollut valkoselkä- ja harmaapäätikkää yleisempi, mutta viime talvina harvinaisin tikka, vaikka kuvaaja näyttääkin melko vakaalta. Havaintoprosentti on vaihdellut 4–16 % välillä.

Harmaapäätikka (*Picus canus*) on yleistynyt tikoista selvimmin. Talvella 2016–17 se oli jopa toiseksi yleisin pihoilta nähty tikka. Kahtena ensimmäisenä talvena harmaapäätikkää ei havaittu lainkaan. Muodoltaan harmaapään kuvaaja on hyvin samanlainen kuin ”vasetilla”, mutta erot jyrkempiä. Sen havaintoprosentti on vaihdellut 2–57 % välillä.

Käpytikka on tuttu näky lähes kaikilla kymenlaaksolaisilla pihoilla. Muut tikat käyttävät ruokintojen antimia paljon harvemmin. Drymar = palokärki, Denmaj = käpytikka, Denleu = valkoselkätikka, Denmin = pikkutikka, Piccan = harmaapäätikka

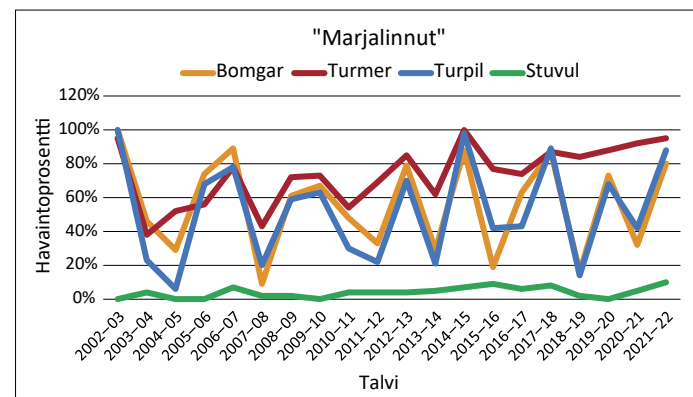
POHJANTIKKA JA KUNINGASKALASTAJA

Pohjantikka (*Picoides tridactylus*) on havaittu kisapihoilla 11 talvena, joista yhdeksän kertaa yhdeltä pihalta ja kahdesti kahdelta pihalta. Se onkin tikoista tiiveimmin ”erämaalaji” ja näyt-täytyy vain harvoin sellaisilla pihoilla, jotka eivät sijaitse vanhan luonnontilaisen kuusikon naapurissa.

Kuningaskalastajaa (*Alcedo atthis*) on vaikea pitää pihalin-tuna, mutta niin vain sellainen on nähty yhdeltä pihalta käsin talvella 2020–21.

"MARJALINNUT"

Tilhi (*Bombycilla garrulus*) on havaittu Pihakisassa kaikkina talvina, mutta sen kannanvaihtelut ovat olleet hyvin suuria riippuen aina kunkin talven pihlajanmarjasadosta. Kuvaajasta pystyykin päättelemään lähes varmasti, minä talvina pihlajan-marjoja on ollut runsaasti. Verrattaessa Luomuksen talvilintu-laskentareittien kuvauksiin kunkin syksyn pihlajanmarjamää-

Tilhi ja räkättirastas ovat kaikkein selvimmin riippuvaisia hyvästä pihlajanmarjasadosta, mikä näkyykin niiden kuvaajista hyvin. Myös mustarastas ja kottarainen ovat runsaampia hyvinä pihlajanmarjatalvina. Bomgar = tilhi, Turmer = mustarastas, Turpil = räkättirastas, Stuvul = kottarainen

ristä poikkeuksen tekee vain talvi 2005–06, jolloin alkusyksystä Kymenlaaksossa pihlajanmarjoja on ollut vain vähän tai koh-talaisesti ja marraskuussa ei lainkaan tai hyvin vähän, mutta tilhiä on silti nähty 74 prosentilla pihoista! Tilhien runsauden selittääkin se, että pohjoisempana (Kuopio ja Oulu tarkastettu) pihlajanmarjasato oli kyseisenä syksynä runsas. Havaintopro-sentti on vaihdellut 9–100 % välillä. Kaikilta pihoilta laji nähtiin Pihakisan ensimmäisenä talvena.

Mustarastas (*Turdus merula*) on useimpina vuosina ollut runsaslukuisin talvehtiva rastaamme. Kuvaaja osoittaa sen talvikannan hienoista nousua. Pihlajanmarjasato ei vaikuta talvehtimaan jäävien mustarastaiden määriin siinä määrin kuin räkättirastaalla. Havaintoprosentti on vaihdellut 38–100 % vä-lillä. Kaikilta pihoilta laji nähtiin talvella 2014–15.

Räkättirastaan (*Turdus pilaris*) kuvaaja on lähes identtinen tilhen kuvaajan kanssa, joten kaikki tästä sanottu pätee myös ”rä-kättiin”. Havaintoprosentti on heilahdellut 6–100 % välillä. Laji nähtiin tilhen tapaan kaikilta pihoilta ensimmäisenä talvena.

Kottarainen (*Sturnus vulgaris*) on harvinaisempi talvinen pihalintu, ja sen talvehtimiseen vaikuttanee marjasadon ohella talvien lämpötila. Kokonaan havaitsematta se on jäänyt viitenä talvena, jotka painottuvat aikajakson alkupäähän. Havainto-prosentti on vaihdellut 2–10 % välillä.

HARVINAISEMMAT TALVISET RASTAAT

Laulurastas (*Turdus philomelos*) on havaittu kolmena talvena, aina yhdeltä pihalta. **Punakylkirastas** (*Turdus iliacus*) on ollut vähän runsaampi talvehtija, onhan se havaittu peräti kahdek-sana talvena. Senkin talvehtimishalukkuuteen Kymenlaaksossa vaikuttaa pihlajanmarjasadon onnistuminen. Havaintoprosent-ti on vaihdellut 2–12 % välillä painottuen aikajakson jälkim-äiseen puoliskoon. **Mustakaularastas** (*Turdus atrogularis*) on Suomessa itäinen rareiteetti, joka on havaittu Pihakisassa ker-ran, talvella 2019–20. **Kulorastas** (*Turdus viscivorus*) on havait-tu punakyljen tapaan kahdeksana talvena. Myös sen havainto-prosentti on vaihdellut samojen 2–12 % välillä, mutta havainnot ovat jakaantuneet tasaisemmin koko 20 vuoden aikajaksolle.

Pihakisan alkuvuosina kuusitiainen oli hömötiaista harvinaisempi näky, mutta jo viime vuosikymmenenä se oli useimpina talvina yleisimmin havaittu metsätiainen. Kuva: Eero Parkko

Sinitiainen on talviruokintojen peruslajistoa Kahteenkymmeneen pihakisavuoteen mahtuu vain viisi talvea, jolloin sitä ei ole havaittu kaikilta pihoilta – tällöinkin sen on ”nuijannut” vain yksi osallistuja talvea kohden. Kuva: Keijo Puranen

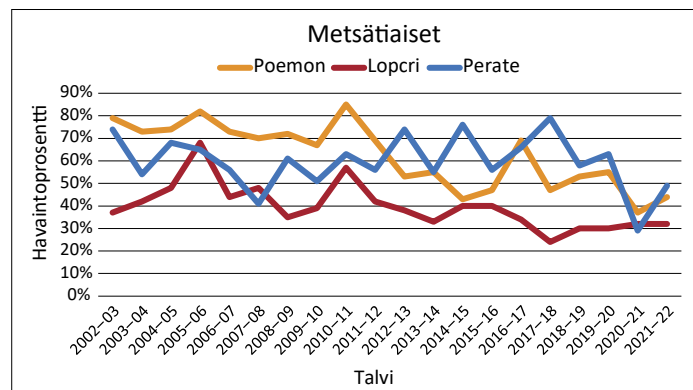
Talitintti on pihakisahistorian ainoa laji, joka on havaittu kaikkina talvina kaikilta kisaan osallistuneilta pihoilta. Kuva: Eero Parkko

METSÄTIAISET

Hömötiaisen (*Poecile montanus*) kanta on vähentynyt selkeimmin. Vielä kymmenen vuotta sitten se oli tämän kolmikon havaituin laji talvisilla kymenlaaksolaispihoilla ja havaittiinkin neljällä pihalla viidestä, mutta 2010-luvulla se on useimpina talvina ollut kuusitiaista harvinaisempi näky, ja se on viime talvina havaittu enää noin kahdella pihalla viidestä. Havaintoprosentti on vaihdellut 37–85 % välillä.

Töyhtötiainen (*Lophophanes cristatus*) on muutamana talvena ollut jopa kuusitiaista yleisempi, mutta kuitenkin keskimäärin harvinaisin tavallisista tiaisistamme, mikä saattaa osittain johtua siitä, ettei se käy yhtä ahkerasti ruokinnoilla. Havaintoprosentti on vaihdellut 24–68 % välillä.

Kuusitiaisen (*Periparus ater*) kuvaaja on aivan viime talvia lukuun ottamatta pysynyt metsätiaisista vakaimpana. Havaintoprosentti on vaihdellut 29–79 % välillä.

Kaikki niin sanotut metsätiaiset näyttävät Pihakisan kuvaajienkin perusteella harvinaistuneen viime vuosikymmeninä. Poemon = hömötiaisen, Lopcri = töyhtötiainen, Perate = kuusitiainen

MUUT TIAISET

Viitatieinen (*Poecile palustris*) on eteläinen laji, joka yrittää aina silloin tällöin talvehtia maassamme. Kymenlaaksolaispihoilta tämä talvehtija on havaittu kolmena talvena: 2010–11 kahdelta pihalta ja 2016–17 sekä 2018–19 yhdeltä pihalta. **Lapintiaisen** (*Poecile cinctus*) taas on pohjoisen laji, jonka vaellukset ulottuvat joinakin syksyinä etelärannikolle saakka, jolloin ne voivat jäädä tänne talvehtimaan. Se on havaittu kisapihassa vain kerran, talvella 2018–19. **Sinitiaisen** (*Cyanistes caeruleus*) kuvaajasta olisi tullut melko tylsä, lähes suora viiva, joten tämä pihakisahistorian toiseksi yleisin laji jätettiin kaaviosta pois. Vain viitenä talvena lajia ei ole havaittu kaikilta pihoilta ja tällöinkin sen ”nuijanneita” pihvoja oli vain yksi. **Talitiaisen** (*Parus major*) kuvaaja jätettiin myös pois kaaviosta, sillä siitä olisi tullut suora viiva. Talitintti onkin ainoa laji, joka on havaittu joka talvi kaikilta kisaan osallistuneilta pihoilta. Joten voitane sanoa, että kymenlaaksolaispihojen kuningas on talitiaeinen!

VARISLINNUT

Närhi (*Garrulus glandarius*) on tämän viisikon lajeista varmasti vaikeimmin havaittava sen käydessä ”salaa” ruokinnoilla, mutta rääkäisystään sen viimeistään havaitsee. Närhien määrä on vaihdellut varislinnuista eniten havaintoprosentin vaihdellussa 58–87 % välillä.

Harakka (*Pica pica*) on tuttu näky niin taajamien kuin maaseudunkin ruokinnoilla. Se on kilpaillut variksen kanssa tasapäisesti yleisimmän talvisen varislinnun tittelistä. Kuutena talvena se onkin nähty kaikilta kisapihoilta. Alhaisimmillaan havaintoprosentti on ollut 90 %, jolloin harakka jäi havaitsematta neljältä pihalta. Harakka onkin ollut kisapihoilla kolmanneksi eniten havaittu talvilintu.

Naakka (*Corvus monedula*) on ollut kahtena talvena viisikon vähiten havaittu laji, mutta useimpina talvina kolmanneksi yleisin varislintu. Sen havaintoprosentti on vaihdellut 76–95 % välillä.

Varis (*Corvus cornix*) on havaittu kaikilta kisapihoilta harakan tavoin kuutena talvena, mutta alhaisimmillaan sen havaintoprosentti on ollut 88 %. Varis sijoittuikin pihakisahistorian neljänneksi yleisimmäksi lintulajiksi.

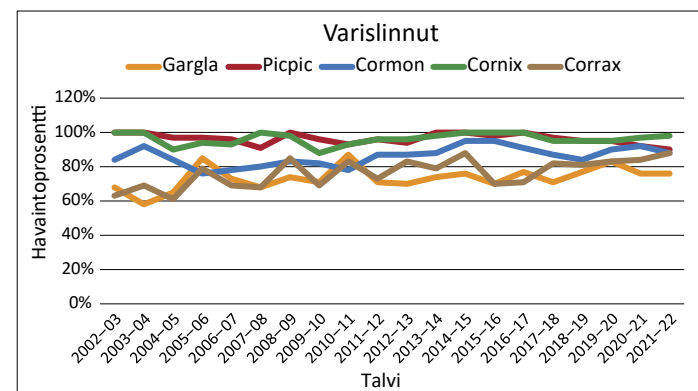
Korppi (*Corvus corax*) oli viime vuosituhannella vielä selkeästi erämaiden lintu, mutta on sittemmin tullut yleiseksi näkyksi myös taajama-alueilla. Myös kuvaajasta on tulkittavissa, että sen näkyvyys ihmisasutuksen piirissä on jatkanut hienois- ta kasvuaan. Piharuokintoja se ei vielä ole tottunut juurikaan käyttämään, mutta havaittavuutta parantaa iso koko, korkealla lentäminen ja komea ääni. Myös varikset kuuluttavat hanakasti alueelleen ”eksyneestä” korpista – tai oikeastaan korppiparista tai jopa -perhekunnasta, sillä harvoin niitä näkee talvisaikaan yksittäin. Havaintoprosentti on vaihdellut 61–88 % välillä.

HARVINAISEMMAT TALVISET VARISLINNUT

Pähkinähakki (*Nucifraga caryocatactes*) on melko harvinainen Kymenlaaksossa, mutta muutamia keskittymiä sillä täälläkin on. Useimmat havainnot koskenevat kuitenkin vaeltavia hakkeja. Se on havaittu kisapihoilla viitenä talvena, joista parhaina (2013–14 ja 2014–15) kolmelta pihalta, muutoin vain yhdeltä. **Mustavaris** (*Corvus frugilegus*) on hyvin paikallinen pesijä Suomessa länsirannikolla ja muuttolintu, mutta niin vain niitä on nähty kisaan osallistuneilta kymenlaaksolaispihoilta kymmenenä talvena – puolena talvista kahdelta pihalta ja puolena yhdeltä pihalta käsin. Laaksokuntaamme harhautuneet mustavarikset saattavatkin olla etelä- tai itänaapuristamme peräisin olevia kevätmuuttajia.

Närhi lienee yleisistä varislinnuistamme ”salaperäisin” ja vaikeimmin havaittava, mutta se on silti havaittu joka talvi vähintään kolmella pihalla viidestä. Kuva: Eero Parkko

Varislinnut ovat hyvin näkyviä sekä kuuluvia lintuja, minkä vuoksi niistä viisi yleisintä ovatkin kovilla havaintoprosenteilla mukana. Suuria kannanvaihteluitakaan ei niiden kuvaajien perusteella voi tulkita. Gargla = närhi, Picpic = harakka, Cormon = naakka, Cornix = varis, Corrax = korppi

VARPUSET JA PEIPOT

Varpusen (*Passer domesticus*) taantuminen alkoi jo viime vuosituhannen puolella ja kuvaajankin perusteella jatkuu edelleen. Havaintoprosentti on vaihdellut 21–55 % välillä.

Pikkuvarpunen (*Passer montanus*) on sitä vastoin runsastunut, vaikkei ihan samaa tahtia varpusen vähenemisen kanssa. Havaintoprosentti on vaihdellut 60–88 % välillä.

Peippo (*Fringilla coelebs*) on havaittu kisapihoilla joka talvi, vaikka se onkin pääasiassa muuttolintu. Lajin runsaus talvisin on kuitenkin vaihdellut voimakkaasti, mutta talvisia lämpötiloja tarkastelemalla ei sen kannanvaihteluita voi selittää. Joinakin ankarina talvina sitä on tavattu paljon, samoin joinakin leutoina talvina. Kanta ei näytä seuraavan myöskään pihlajanmarjojen runsauksia. Ehkä peippojen jääminen talvisin Kymenlaaksoon onkin enemmän kiinni rikkaruohojen siemensadosta, ja jos lumi peittää pellot, hakeutuvat linnut silloin ruokinnolle pihoihin? Kuvaajan perusteella lajin talvikanta ei osoita lisääntyneen sen enempää kuin vähentyneenkään. Havaintoprosentti on vaihdellut 16–74 % välillä.

Järripeipon (*Fringilla montifringilla*) kuvaaja seurailee pääosin peipon kuvaajan muotoa. Se on ollut aina kuitenkin harvalukuisempi laji kymenlaaksoisapihoilla. Talvella 2013–14 sitä ei tavattu yhdeltäkään pihalta, mutta 2017–18 talvena se havaittiin puolella pihosta. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–50 % välillä.

Vihervarpusen talviset kannanvaihtelut ovat ”tavallisesta” linnustostamme suurimpia. Joinakin talvina se on nähty yhdeksällä pihalla kymmenestä, toisina vain yhdellä pihalla kymmenestä. Kuva: Kalle Ylimäki

"CARDUELIKSET"

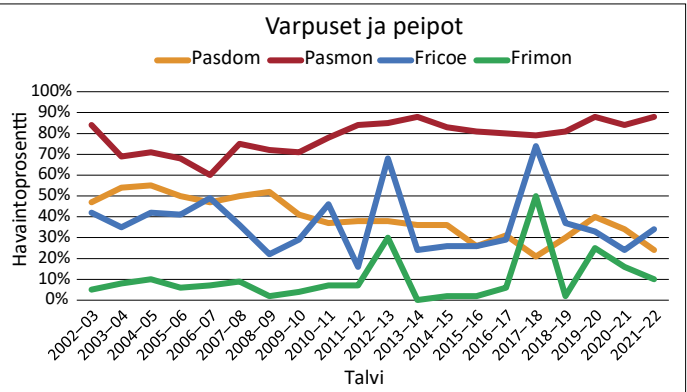
Viherveippon (*Chloris [Carduelis] chloris*) on ollut useimpina talvina vanhan Carduelis-suvun lajeista runsain. Vaikka se on taantunut Pihakisan aloitusvuosista, niin mitään suurta romahdusta kymenlaaksoisilla pihoiilla ei ole käynyt, huolimatta lajin kärsimästä trikomonoosiepidemiasta, joka oli pahimmillaan vuosina 2008 ja 2009. Tätä ennen viherpeippo havaittiin kolmena talvena kaikilta pihoilta, mitä ei enää talven 2008–09 jälkeen ole tapahtunut. Havaintoprosentti on vaihdellut 81–100 % välillä.

Tiklin (*Carduelis carduelis*) kuvaajan perusteella se on yleistynyt viime vuosina Kymenlaakson talvilinnustossa. Talvella 2017–18 se havaittiin melkein puolella kisapihoista. Havaintoprosentti on vaihdellut 11–47 % välillä.

Vihervarpunen (*Carduelis spinus*) syö talvisin kuusen, leppä- ja koivun siemeniä, ja mikäli näiden puulajien siemensato on Kymenlaaksossa huono, eivät ”spinaritkaan” maakunnassamme talvea viihdy. Talvien välinen kannanvaihtelu onkin suurimpia talvilinnuillamme: talvella 2019–20 kuusen siemensato oli hyvin runsas, ja niinpä vihervarpusia havaittiin silloin 93 prosentilla pihosta, kun heti seuraavana talvena laji tuntui olevan täysin kadoksissa ja havaintoprosentiksi tuli seurantajakson pienin, 11 %.

Urpiaisen (*Acanthis [Carduelis] flammea*) kanta vaihtelee myös voimakkaasti sen ollessa talvisin riippuvaisiin koivun siemensadon onnistumisesta. Pihakisan ensimmäisenä talvena urpiainen havaittiin kaikilta pihoilta. Pienimmillään havaintoprosentti on ollut 29 %, mutta useimpina talvina se on havaittu yli puolella pihosta.

Tundraurpiaisen (*Acanthis [Carduelis] hornemanni*) erottaminen tavallisesta urpiaisesta vaatii tarkkuutta, sillä osa urpiaisista on hyvin vaaleita. Myös tundraurpiaisen elintavat ja ravinto ovat samankaltaisia yleisemmän sukulaisensa kanssa, ja nämä linnut liikkuvatkin talvisin sekaparvissa, joissa ”turpot” ovat selvänä vähemmistönä. Vähäisyydestään huolimatta tundraurpiainen on havaittu kisapihoilla kahta (2014–15 ja 2021–22) talvea lukuun ottamatta. Kahden urpiaislajin kuvaajat ovat lähes täysin yhteneväiset, mutta ”turpon” kuvaaja kulkee huomattavasti alempana kaaviossa. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–43 % välillä.

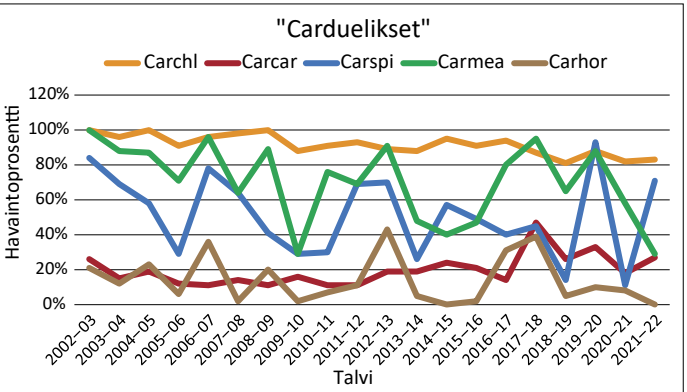
Paikkalintuina varpusen kuvaajissa ei ole suuria vuosittaisia heilahteluja, toisin kuin muuttavilla peipoilla. Pasdom = varpusen, Pasmon = pikkuvarpusen, Fricoe = peippo, Frimon = järripeippo

HARVINAISEMMAT TALVISET PEIPPOLINNUKSET

Hemppo (*Carduelis cannabina*) on pääosin muuttolintu, mutta joitakin yksilöitä yrittää vuosittain myös talvehtia. Pihakisassa laji on havaittu yhtenätoista talvena: 2013–14 kahdelta pihalta, muina talvina vain yhdeltä pihalta käsin. Vuorihemppo (*Carduelis flavirostris*) on edellistäkin harvinaisempi talvehtija Kymenlaaksossa, mutta useimpina talvina niitäkin löytää rikkaruohoa kasvavilta joutomailta tai puimattomilta pelloilta. Kisapihoihin laji on eksynyt neljänä talvena, joista jokaisena se on havaittu vain yhdeltä pihalta. Kirjosiipikäpylintu (*Loxia leucoptera*) on idästä vaeltava laji, joka käyttää ravintonaan pääasiassa lehtikuusen siemeniä. Kisapihoista se on havaittu viitenä talvena: kerran kahdelta pihalta, muina kertoina yhdeltä pihalta. Taviokuurna (*Pinicola enucleator*) vaeltaa joinakin talvina pohjoisesta etelärannikolle asti ravinnonhakuun – erityisesti hyvinä pihlajanmarjavuosina. Laji on havaittu kisapihoilta 11 talvena, ja sen havaintoprosentti on vaihdellut 2–32 % välillä. Talvi 2012–13 onkin varmaan jäänyt monen lintuharrastajan mieleen hyvänä kuurnatalvena. Nokkavarpuksen (*Coccothraustes coccothraustes*) on eteläinen laji, joka on pikkuhiljaa runsastunut maamme etelärannikolla pesimälajinakin. Suomessa laji on pääosin paikkalintu, joka viihtyy samoilla paikoilla – usein taajamien puutarhoissa – ympäri vuoden. ”Nollatalvia” Pihakisaan on kertynyt kahdeksan, ja ne painottuvat aikajakson alkupäähän, joten luultavaa on, että ”nokkanisse” jatkaa runsastumistaan. Havaintoprosentti on vaihdellut 2–12 % välillä.

KÄPYLINNUKSET, TULKKU JA KELTASIRKKU

Pikkukäpylintu (*Loxia curvirostra*) syö kuusen siemeniä, minä huomaa lajin kuvaajan muodostakin sen seuraillessa selvästi kuusen käpysatoa. Yhtenäkkään talvena laji ei ole jäänyt kokonaan havaitsematta, vaikka käpyjä olisi kuusissa ollut vähän. Havaintoprosentti on vaihdellut 5–66 % välillä. (Huomioitavaa on, että käpylintulajit ovat huonoissa olosuhteissa vaikeasti erotettavissa toisistaan, ja tällöin lajilleen määrittämättömät käpylinnut on tulkittu taulukossa pikkukäpylinnuiksi.)

Carduelis- ja Acanthis-sukujen peippolintujen kuvaajista on luettavissa kannaltaan vakaammat paikkalinnut – viherpeippo ja tikli – ja enemmän siemensatojen perässä liikkuvat lajit, joiden esiintyminen vaihtelee enemmän. Carchl = viherpeippo, Carcar = tikli, Carspi = vihervarpunen, Carnea = urpiainen, Carhor = tundraurpiainen

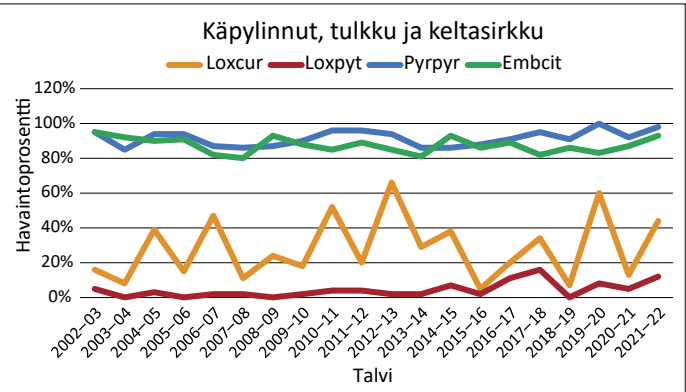

Idästä vaeltavaa kirjosiipikäpylintua on tavattu harvakseltaan kisapihoilta. Kuva: Ilkka Korhonen

Isokäpylinnun (*Loxia pytyopsittacus*) kuvaaja on sukulaisensa kuvaajaa loivempi, mutta pieniä vaihteluita siinäkin on. Isokäpylintu on jäänyt kokonaan näkemättä neljänä talvena, ja sen havaintoprosentti on vaihdellut 2–16 % välillä.

Punatulkkua (*Pyrrhula pyrrhula*) toivovat ruokinnalleen kaikki lintujen ystävät. Se on värikäs ja helposti tunnettava laji – ainakin koiraan tapauksessa. Ja onhan se myös maakuntalintumme. Talvinen punatulkkukanta on pysynyt melko vakaana. Yhtenä talvena (2019–20) se havaittiin kaikilta kisapihoilta, ja pienimmillään havaintoprosentti on ollut 85 %, joten se on yksi useimmin havaituista talvilinnuista.

Keltasirkku (*Emberiza citrinella*) kuuluu myös runsaimpiin talvilintuihimme. Neljänä talvena se on havaittu punatulkuakin useammalta pihalta, mutta muina talvina tulkku on ollut vähän runsaampi. Havaintoprosentti on vaihdellut 80–95 % välillä. Keltasirkkuparvi ilmaantuu todennäköisesti ruokinnalle, mikäli kauraa vain on tarjolla.

Punatulkkua ja keltasirkku ovat olleet vuodesta toiseen yleisimpiä talvilintujamme. Pikkukäpylinnun talvikanta vaihtelee suuresti kuusen siemensadon mukaan. Isokäpylintu on erikoistunut männyn siemeniin, mutta ei ole läheskään niin yleinen näky Kymenlaaksossa kuin pikkukäpylintu. Loxcur = pikkukäpylintu, Loxpyt = isokäpylintu, Pyrpyr = punatulkkua, Embcit = keltasirkku

HARVINAISEMMAT TALVISET SIRKUT

Pulmunen (*Plectrophenax nivalis*) on pohjoisen laji, jota tapaa Kymenlaaksossa lähinnä sen muuttoaikoina syksyisin ja varhain keväällä. Osa pulmusista jää kuitenkin koko talveksi joutomaiden ja peltojen rikkaruohostoihin. Pihakisassa se on yhytetty kahdeksana talvena, useimmiten vain yhdeltä pihalta, mutta talvella 2014–15 peräti neljältä pihalta. Myös **pajusirkku** (*Emberiza schoeniclus*) muuttaa talveksi etelämmäs, mutta joitakin yksilöitä jää yrittämään talvehtimista laajoihin ruovikoihin. Kisapihoilta se on havaittu kuutena talvena: 2017–18 kahdelta pihalta, muina talvina yhdeltä pihalta.

MUUT

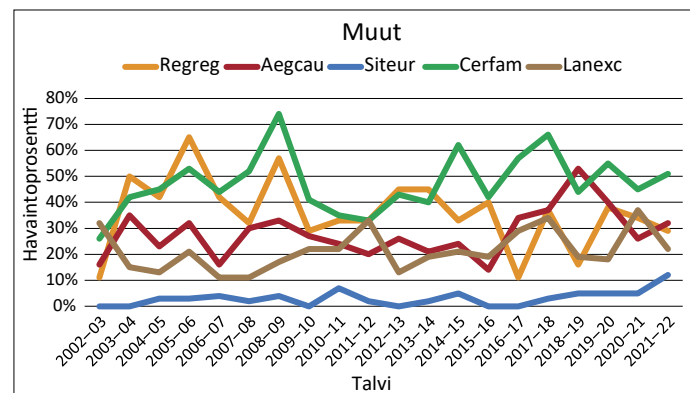
Hippiäisen (*Regulus regulus*) kanta kärsii ankarina pakkastalvina, mikä näkyy kuvaajassakin, tosin joinakin keskimääräistä leudompina talvina niiden määrät ovat olleet vähissä. Kuvaaja osoittaa koko kaksikymmenvuotisjaksona lievää laskua havaintomäärissä. Havaintoprosentti on vaihdellut 11–65 % välillä.

Pyrstötiainen (*Aegithalos caudatus*) liikkuu talvisin vaeltavissa perheryhmissä, jotka osaavat hyödyntää myös ihmisen tarjoamaa ravintoa. Tämän ”pumpulipallon” kuvaajassa on havaittavissa yhteneväisyyttä hippiäisen kuvaajaan, ja ankarat talvet koettelevat sitäkin. Yhtenäkkään talvena laji ei ole jäänyt kokonaan havaitsematta, ja sen havaintoprosentti on vaihdellut 14–53 % välillä.

Pähkinänakkeli (*Sitta europea*) on melko uusi tulokas Suomen linnustossa ja saa täydennystä kantoihinsa lähinnä itäisen alalajin lintujen vaeltaessa länteen. Se ei ole kovin yleinen näky kymenlaaksolaisilla pihoilla, ja se onkin jäänyt kokonaan havaitsematta kuutena talvena. Useimpina talvina se on havaittu yhdeltä tai kahdelta pihalta, mutta talvella 2010–11 se havaittiin kolmelta pihalta ja viime talvena peräti viideltä pihalta.

Puukiipijä (*Certhia familiaris*) kuuluu myös niihin pienikokoisiin lajeihin, jotka kärsivät kovina pakkastalvina. Sen havaintohuiput osuvatkin lähinnä leudompiin talviin. Kiipijän havaintoprosentti on vaihdellut 26–74 % välillä.

Isolepinkäiset (*Lanius excubitor*) viettävät talvensa pohjoisten pesimäalueidensa eteläpuolella, pelloilla ja soilla. Toisinaan niitä näkee myös taajamissa ruokintojen äärellä pikkulintuja vaanimassa. Pihakisassa ”isolantun” havaintoprosentti on vaihdellut 11–37 % välillä.

Viimeisen kaavion linnut eivät ole toisilleen läheistä sukua, ja ne ovatkin heimonsa ainoita edustajia (talvisessa) Suomessa. Regreg = hippiäinen, Aegcau = pyrstötiainen, Siteur = pähkinänakkeli, Cerfam = puukiipijä, Lanexc = isolepinkäinen

HARVINAISEMMAT TALVISET VARPUSLINNUT MUISTA KUIN EDELLÄ KÄSITELLYISTÄ HEIMOISTA

Kiuru (*Alauda arvensis*) jää vain harvoin talviseen Kymenlaaksoon. Näin on kuitenkin tapahtunut ainakin niin kolmena talvena, kun leivonen on havaittu Pihakisan yhteydessä – yhdeltä pihalta kunakin kertana. **Västaräkki** (*Motacilla alba*) yhdistetään vielä enemmän kesään, mutta kahtena talvena sekin on yhdestä kisapihasta yhytetty. **Koskikara** (*Cinclus cinclus*) on Etelä-Suomessa nimenomaan talvilintu, mutta koska sitä näkee vain vuolaissa virroissa – metsäojista suuriin koskiin – sitä ei ole mahdollista nähdä kovinkaan monelta pihalta. Silti se on jäänyt vain kuutena talvena kokonaan pois havaittujen lajien listalta. Kolmena talvena kara on nähty kahdelta pihalta, muina talvina yhdeltä pihalta käsin. **Peukaloinen** (*Troglodytes troglodytes*) on suuressa osassa Eurooppaa paikkalintu, ja se tunnetaan mm. englannin kielessä *Winter Wreninä* – ”talvipeukaloisena”. Suomessa se on kuitenkin pääasiassa muuttolintu, joskin yleistynyt viime aikoina talvehtijana. Kisapihoissa se on havaittu kertaalleen, talvella 2015–16. Myös **rautiainen** (*Prunella modularis*) on alkanut talvehtia Suomessa. Pihakisa-historian aikana se on havaittu kolmena talvena, aina yhdeltä pihalta. Talvet ajoittuvat viimeisen kahdeksan talven ajalle. **Punarinna** (*Erithacus rubecula*) kuuluu samaan muuttavien lintujen sarjaan kahden edellisen lajin kanssa, mutta on niitä hiukan yleisempi näky talvisilla kymenlaaksolaispihoilla. Se onkin havaittu yhtenätoista talvena: kaksi kertaa kahdelta pihalta, kerran neljältä, kerran viideltä ja muina kertoina yhdeltä pihalta käsin. **Mustapääherttu** (*Sylvia atricapilla*) on kertuita karaistunein ja syö mieluusti syksyisin ja talvisin mm. erilaisia marjoja. Se on havaittu yhdeksänä talvena, joista joka kerta vain yhdeltä pihalta käsin. **Viiksitimali** (*Panurus biarmicus*) viihtyy kesät talvet laajoissa ruovikoissa, mutta kovina pakkastalvina lajin kanta voi romahtaa. Pihakisan listoille tämä hauska laji on saatu kolmena talvena: kahdesti yhdeltä pihalta ja kerran kahdelta pihalta käsin.

Lisää Pihakisasta:

- www.kyly.fi/toiminta/pihakisa
- Pihakisasta on kirjoitettu myös Lintukymissä 1/2018. Lehti luettavissa kotisivuillamme: www.kyly.fi/yhdistys/lintukymi

Talitiainen. Kuva: Joni Räsänen

Ohotanlokin siipien takareunat ovat leveästi valkoiset ja jalat vadelmanpunaiset. Kuva: Raine Martikainen

Ohotan-lokki

– alkuvuoden suuryllätys

Elissa Soikkeli

Tammikuun loppupuolella Kuusankoskelta löytynyt ohotanlokki yllätti monet kokeneetkin suomalaiset lintuharrastajat. Ohotanlokki on suurharvinaisuus koko Länsi-Palearktisella (WP) alueella – siitä on tehty alueella vasta yhdeksän havaintoa. Suomessa laji on nähty vain kerran aikaisemmin.

Lauantai 23. tammikuuta 2021 oli sumuisen harmaa talvipäivä. Olin kierrellyt aamusta asti tuttuja lintupaikkoja vuoden-pinnojen toivossa, mutta uudet lajit olivat tiukassa. Iltaapäivällä ennen kotiin menoa päätin vielä käydä laskemassa Kymijoessa Kuusankosken keskustassa talvehtivat si-

nisorsat. Ohi kulkiessa niitä oli näyttänyt olevan paljon.

Jään reunalle kerääntyneitä sorsia lukuun ottamatta joella näytti olevan hiljaista. Hyytöpuomilla seisokeli kuitenkin komea harmaalokki (*Larus argentatus*). Muistelin, ettei lajista ollut mon-

taakaan havaintoa alkaneelle vuodelle, ja pikainen tarkistus Tiirasta vahvisti tämän. Niinpä laitoin harmaalokista viestin paikalliseen WhatsApp-ryhmään.

Muutaman minuutin kuluttua puhelimeni piippasi, kun Teo Ylätalolta tuli viesti: ”Hyvä havis tuo argari! Onhan

Suomen toinen ohotanlokki keräsi paikalle sankoin joukoin lintuharrastajia ympäri maata. Kuva: Tuula Nironen

Outo lokki uimassa. Kuva: Elissa Soikkeli

paremmat loppilajit suljettu pois, nyt kun eletään kuitenkin tammikuun loppua.” Vilkaisin loppia vielä kertaalleen, ja edelleen se näytti harmaalokilta. Otin lokista silti kuvan kaukoputken läpi ja lähetin sen Teolle, joka totesi määrittäkseni oikeaksi.

Puomilla seisoskellut harmaalokki oli hävinnyt jonnekin viestittelyn aikana. Kun vilkaisin taivaalle, huomasin yllättäen joen yläpuolella lisää kaartelevia lokkeja. Linnut laskeutuivat pikkuhiljaa alemmas ja lopulta veteen uimaan. Yhtä lukuun ottamatta ne näyttivät kaikki harmaaloikeilta. Harmaalokkeihin verrattuna tämä yksi oli suunnilleen samankoinen, mutta sen selän väri oli tummanharmaa. Lähinnä siitä tuli mieleen jokin selkälokin alalajeista, koska selän väri ei ollut musta kuten tavallisella selkälökilla. Oli pakko todeta, että lokkituntemukseni rajat tulivat vastaan, ja lintukirjankin olin unohtanut autoon.

Otin kaukoputken läpi kuvan oudosta lokista parin harmaalokin kanssa ja lähetin sen Teolle tarkempaa määrittystä varten. Vastausviestissään Teo pyysi parempaa kuvaa, sillä ensimmäisessä kuvassa lintu oli vähän oudossa asennossa.

Toisen kuvan jälkeen vastauksena oli: ”näyttää pahalta”. Hetken aikaa ehdin ihmetellä vastausta, kunnes puhelimeni soi ja Teo ilmoitti: ”Se on ohotanlokki!” Nimi kuulosti vain hämärästi tutulta, mutta tajusin, että nyt mennään itään – ja kauas!

Teo kertoi lähettäneensä kuvat eteenpäin porilaiselle Petteri Mäkelälle, joka määritteli linnun niistä. Sovimme Teon kanssa, että hän hoitaa tiedottamisen Bongariliiton Lintutiedotukseen ja minä keskittyisin pitämään linnun hallinnassa muiden bongareiden tuloon asti.

Muutaman minuutin kuluttua ohotanlokki nousi jään reunalle, jolloin näin kaukoputkella sen tummahkon vaaleanpunaiset jalat. Ehdin ottaa vain yhden huonolaatuisen kuvan jäällä seisovasta linnusta, kun se kauhukseni lähti lentoon! Soitin Teolle ja kerroin muuttuneesta tilanteesta. Lintu kierteli vartin verran keskustan talojen yllä kadoten välillä kattojen ja puiden taakse, ja minä yritin epätoivoisena seurata sen liikkeitä. Lopulta se palasi takaisin joelle ja jatkoi harmaalokkien kanssa alajuoksun suuntaan. Minun lisäkseni vain yksi paikallinen harrastaja ehti nähdä ohotanlokin

Ohotanlokin tummemman harmaa selkä erottuu selvästi harmaalokkien vaaleamman harmaasta selän väriyksenä. Kuva: Tuula Nironen

lyhyesti lennossa ennen sen katoamista. Ensikohtaamiseni ohotanlokin kanssa kesti kaikkiaan vain puolisen tuntia.

Löytöpäivän iltana Teo soitti ja kyseli vielä tarkempia tietoja linnun poistumisesta. Viimeinen oma näköhavaintoni linnusta oli joen mutkan kohdalla vähän puidenlatvojen yläpuolella. Lokkien normaalilla poistumisreitillä Kymijoen varrella vastassa olleet lintuharrastajat eivät olleet sitä nähneet. Näiden seikkojen perusteella toiveet lokin jäämisestä paikalliseksi heräsivät ja Lintutiedotukseen lähti ohjeet aamua varten.

Seuraavana aamuna herättyäni saatoin huokaista helpotuksesta. Lintutiedotukseen oli tullut päivitys klo 4.04, jonka mukaan ohotanlokki oli edelleen paikalla ja näkyi hyvin kaupungin valoissa. Sunnuntain ja maanantain aikana useampi sata bongaria ja kuvaajaa kävi katsomassa harvinaista vierasta. Ohotanlokki ylitti myös valtakunnallisen uutiskynnyksen, muun muassa Iltalehti ja Yle uutisoivat harvinaisuudesta verkkosivuillaan.

Pandemia-aikana Kuusankosken keskusta oli kenties paras mahdollinen paikka eri puolilta Suomea tulleille bongareille. Joelle oli hyvä näkyvyys laajalta

alueelta, joten etäisyyksiä muihin ihmisiin pystyi halutessaan pitämään hyvin. Ihmispaljous herätti ymmärrettävästi huomiota myös paikallisten sunnuntai-kävelyllä olevien kaupunkilaisten parissa. Moni lenkkeilijä näkikin sattumalta kaukaisen loppivieraan.

Paikalle saapuneiden kuvaajien iloksi ohotanlokki osoittautui varsin yhteistyöhaluiseksi. Lintu kävi rohkeasti hakemas-

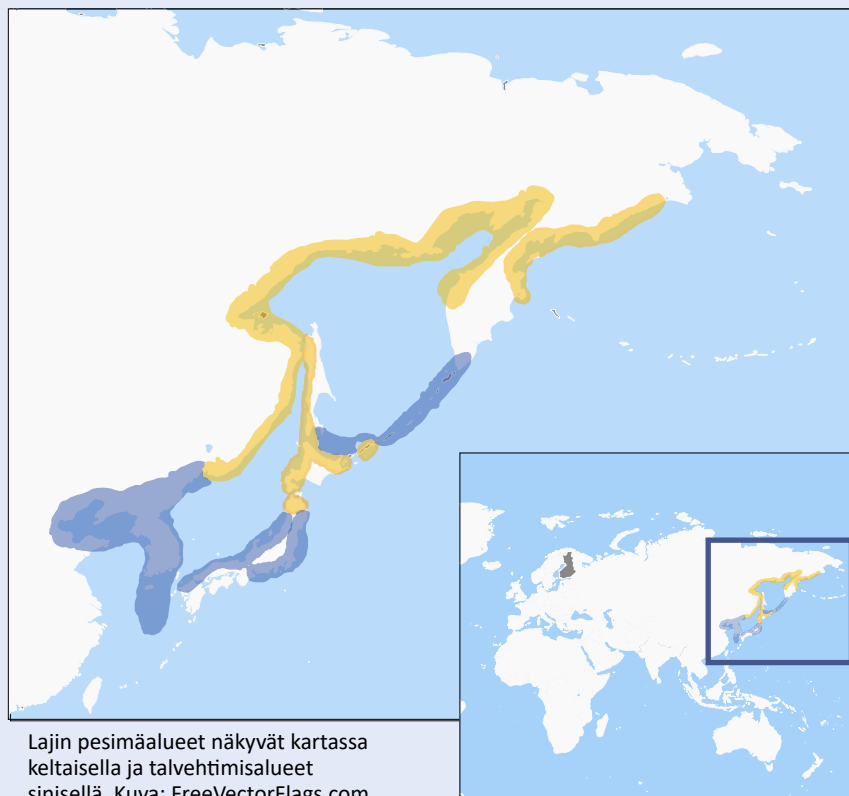
sa veteen heitettyjä leivänpaloja, joista myös paikalliset sinisorsat ja laulujoutsenet ottivat oman osansa.

Tiistai- aamuna yhdeksän jälkeen ohotanlokki otti suunnan kohti etelää, ja iltapäivällä se löytyi Kotkan Kuusisesta. Kauaa ei lokki kotkalaisten ilonakaan viihtynyt, sillä jo torstai- aamuna lintu oli kuulemma jatkanut matkaansa kohti etelää jonkun laivan perässä.

Täydellinen pandemia-ajan bongauspaikka! Kuva: Paula Uotila

Ohotanlokki

Lajin pesimäalueet näkyvät kartassa keltaisella ja talvehtimisalueet sinisellä. Kuva: FreeVectorFlags.com

Ohotanlokki (*Larus schistisagus*) on itäaasialainen loppilaji. Se kuuluu loppien sukuun (*Larus*), johon kuuluvat myös kotoiset loppimme pikkuloppia lukuun ottamatta. Ohotanlokkia esiintyy Venäjän kaukoidässä Tyynenmeren rannikolla, Kamtsatkan niemimaalla sekä Japanin pohjoisosissa. Talvehtimisalueet löytyvät Japanista, Korean niemimaalta ja Kiinan koillisosasta.

Arviot maailmanlaajuisen populaation koosta vaihtelevat, mutta kannan arvioidaan olevan elinvoimainen. Ohotanlokki pesii yhdyskuntina rannikon kalliojyrkenteillä ja kallioisilla saarilla, mutta myös hiekkarannoilla ja järvien saarilla kauempana merestä. Euroopassa laji on suuharvinaisuus. Kuusankosken lintu oli vasta WP-alueen yhdeksäs havainto lajista, ja Suomessa se on havaittu vain kerran aiemmin. Suomen ensimmäinen ohotanlokki löytyi Espoosta Ämmässuon kaatopaikalta marraskuussa 2012.

Kuusankoskella ja muutamaa päivää myöhemmin Kotkassa havaittu yksilö oli aikuinen talvipukuinen lintu. Samaksi yksilöksi sen pystyi tunnistamaan nokan tyvellä olleesta harmaasta laikusta. Ohotanlokillä on neljä ikäluokkaa, eli ne saavat aikuispukunsa vasta neljäntenä kalenterivuotena. Ohotanlokin selkä on väriltään liuskeenharmaa. Siiven takareuna on leveästi valkoinen, ja käsisiipisulissa on lajille tunnusomainen valkoinen helmikuvio. Jalokojen väri vaihtelee lihanvärisestä vadelmanpunaiseen. Talvipukuisella vanhalla linnulla päätä ja kaulaa peittää ruskea viirutus, joka saa linnun näyttämään likaiselta. Kesällä pää ja kaula ovat puhtaan valkoiset. Ohotanlokin pituus on 61–66 cm ja siipien kärkiväli 145–150 cm.

LÄHTEET:

Tiira-lintutietopalvelu, www.tiira.fi
Malling Olsen, K. 2018: Gulls of the World. Bloomsbury
Malling Olsen, K. 2003: Gulls of Europe, Asia and North America. Christopher Helm

Ohotanlokkeja pesii muun muassa Japanin pohjoisosissa. Kuvattu Japanissa. Kuva: Hanna Aalto

Lintuharrastajan
kevään
kohokohta!

ARKTIKA VIROLAHDILLA ARKTIKA-PÄIVÄT 13.-29.5.2022

TULOSSA

Live-seurantaa ja suoria lähetyksiä
Foto-Fennican optiikkamyynti
Swarovskin edustus
Arktika-ralli
Luentoja
Arktika-ravintola
Uuden Lintulavan avajaiset

SEURAA

Arktika-päivien ajankohtaisia uutisia
Facebook-tilillämme @arktikavirolahti

www.arktikavirolahti.fi

Virolahti

ARKTIKA

HELLEKESÄN SATOA – HUITTEJA JA SIRKKALINTUJA

Juha Ojala

Vuoden 2021 toukokuu oli alkupuoliskoltaan kylmä. Hieman ennen kuun puoliväliä sää lämpeni ja kaakkoinen ilmavirtaus kuljetti Kymenlaaksoon helteistä ilmassa. Vuoden ensimmäinen hellepäivä oli 13.5. Keväiset lämpöaallot tuovat aina mukanaan harvalukuisia eteläisiä lajeja ja tietävät linnustollisesti mielenkiintoisia aikoja. Tyypillisesti kevätkaudelle osuva lämpöaalto on myös enne hyvistä yölaulajavuodesta. Vuoden 2021 toukokuulle osunut lämmin jakso sai jatkoa kesäkuussa, sillä 18.6. alkoi Suomen oloissa historiallisen pitkä hellepäivien putki. Sattuipa vielä olemaan siten, että Suomen kaikkien aikojen ennätys peräkkäisten hellepäivien määrässä mitattiin KyLY:n toimialueella Kouvolan Anjalassa. Aikavälille 18.6.–18.7.2021 osui peräti 31 peräkkäistä hellepäivää. Omalle kohdalleni vuosi tarjosi useampia mukavia havaintoja, joista seuraavassa pari muisteluja.

29.5.2021 KOUVOLA, JAALA

KyLY:n risteilyretki Haminan Ulko-Tammioon oli ajoittunut perinteiseen tapaan toukokuun loppuun. Linnustollisesti Ulko-Tammiossa vietetty päivä oli ollut melko rauhaa, toki tundrakurmitsan kaltaisia mukavia lajeja oli onnistuttu päivän aikana havaitsemaan. Olimme Teon kanssa päättäneet tehdä Ulko-Tammion-risteilyä seuraavana yönä yölaulajaretken pohjoisen Kouvolan alueelle, sillä sääennuste lupaili illaksi suotuisaa keliä. Alkuiltä olikin lämmin ja päivällä puhaltanut tuuli tyyntyi hiljalleen illan edetessä. Toukokuun puoliväliin osunut lämmin ilmavirtaus oli vielä tuoreessa muistissa. Oli lähes varmaa, että lämpöaalto oli kuljettanut Kouvolan alueellekin mielenkiintoista lajistoa.

Iltayön aikana retkireitille kantautui kaakonkulmalle tyypilliseen tapaan kehrääjien surinaa ja kaulushaikaroiden puhaltelua. Huomionarvoista oli se, että Jaalanlahden torniin kuuluivat sekä pen-

sas- että viitasirkkalintu. Joinain vuosina sirkkalinnut ovat Kouvolan seudulla vähissä, mutta nyt kuului siis useampi sirkkalintulaji samalle kuuntelupisteelle. Lintukymin venerannassa oli äänessä retken ensimmäinen luhtahuitti. Kello oli jo yli puolenyön, kun suuntasimme kohti Isoluhtaa. Isoluhta on retkikohteen haastava, sillä teitä pitkin kohde ei ole kunnolla saavutettavissa. Rannan puolelta luhta-alueelle ei ole myöskään mahdollista nähdä, joten paikka soveltuu lähinnä yölaulajakuunteluun. Toisaalta kohteen hankalan saavutettavuuden vuoksi moni harvinaisempi laji voi esiintyä Isoluhtaan alueella ilman, että siitä saadaan lintuharrastajien toimesta havaintoja.

Lopulta kuitenkin pääsimme sopivalle kuuntelupaikalle. Hetken kuunneltuamme korva alkoi tottua Isoluhtaan monipuoliseen äänimaisemaan, ja hiljalleen hahmottui yhä uusia yksityiskohtia yön pimeydessä kuuluvasta konsertista. Kymmenittäin ruokokerttusia, useita taivaanvuohia, luhtakana... Yhtäkkiä äänipaljouden seasta erottui jotain normaalista poikkeavaa. Sanoin Teolle: ”Kuuntele tonne, aivan kuin sieltä kuului kverr.” Ja toden totta, ”kverr”-huudot alkoivat tarkalla kuuntelulla erottua yhä selvemmin. Samassa myös ”kverrejä” edeltävät yksitavuiset ja nenäsointiset ”kve, kve, kve” -äänet olivat kuultavissa kerttusten luoman kakofonian keskeltä. ”Sehän on pikkuhuitti!”

Pikkuhuitti (*Zapornia [Porzana] parva*) viihtyy hetteikköisillä, osin umpeenkasvaneilla kosteikkoalueilla, minkä vuoksi laji voi mahdollisesti hyötyä lämpenevistä kesistä ja vesistöjen rehevöitymisestä. Parin viime vuoden aikana eteläisen Suomen alueella onkin tehty verrattain paljon havaintoja pikkuhuiteista, vaikka laji on esiintymiseltään edelleen harvalukuinen. KyLY:n alueella tätä pientä rantakanaa on päästy kuulemaan erityisesti Haminan Kirkkojärvellä, jossa sitä voitaneen pitää melko säännöllisenä vierailijana. Kirkkojärvellä on havaittu yhteen-

Isoluhtaan rantapensaikkoo. Kuva: Elissa Soikkeli

sä kahdeksan soidintavaa pikkuhuittia aikavälillä 1984–2018, ja lisäksi paikalta on varmistettu lajin pesintä vuonna 1984. Kymenlaaksosta ARK:n hyväksymiä pikkuhuittihavaintoja tunnetaan Tiira-havaintojärjestelmän mukaan nyt 16, kun mukaan lasketaan Kouvolan Isoluhdalla kesän 2021 kynnyksellä soidintanut naarasyksilö. Kouvolalle Isoluhtaan pikkuhuitti oli vasta kautta aikain toinen.

10.7.2021 KOUVOLA, JUNKKARINJÄRVI

Yö oli ollut luvalla sanoen lämmin. Lämpötila oli laskenut vain hetkellisesti +17 asteen tuntumaan. Kellon näyttäessä lukemaa 4:15 lämpötila oli jälleen lähdesä nousuun, sillä auringon ensisäteet alkoivat hapuilla maisemaa. Parin tunnin kuluttua lämpötila tulisi jälleen hyppäämään helleasteiden puolelle. Junkkarinjärven läntisen osan tulvaniityllä ruokaili lukuisa määrä kahlaajia. Liroja oli paikalla vähintään 400 ja niiden joukossa suosirrejä. Erään heinätuppaan takaa erottui

Nuori mustapyrstökuiri. Kuva: Raine Martikainen

nukkuvaa iso kahlaaja, joka vaikutti lähinnä kuirilta. Yritin parhaani mukaan havaita linnusta jotain määrityksellisesti oleellista, mutta valaistus ei antanut vielä mahdollisuutta värien erottamiseen, ja nokkakkin oli piilossa siiven alla.

Kesäinen aamu oli pilvetön ja tyyntä sekä täynnä ääniä. Keskikesän aamussa äänimaisemaa eivät kuitenkaan hallinneet linnut vaan heinäsiirrat. Yhä uudet sirsijät ja raksuttelijat aloittivat soittonsa yön viilentämän heinikon kätöistä. Kiinnitin huomioni muutamaa hieman voimakkaampiin pirityksiin, joiden aavistelin kuuluvan hepokateille. Heikko tuulenvire kävi järven suunnalta. Samassa tuulen seasta erottui uudelleen pirinä, joka kieltämättä täydensi muiden äänessä olleiden sirsijöiden ja raksuttelijöiden kuoroa, mutta tämä pirinä toi mieleen ennemminkin sirkkalinnun. Ääni kuului vain parin sekunnin ajan vaimeten jälkeen kuulumattomiin ja jättäen jälkeensä epäuskon tehtyyn havaintoon. Ilmeisesti pirinä kantautui hetkellisesti jostain kauempaa myötätuulen avustamana. Aloin miettiä voisiko jollain hepokatilla olla vastaavaa ääntä. Havaintotilanne oli kuitenkin niin lyhyt, että tarkemman analyysin tekeminen tuntui liian hankalalta. Keskityin jälleen isoon nukkuvaa kahlaajaan, joka alkoi aamun paranevassa valossa muistuttaa yhä enemmän nuorta mustapyrstökuiria.

Saman päivän iltana salaperäinen pirisijä varmistui ruokosirkkalinnuksi sen ollessa aktiivisesti äänessä Junkkarinjärven länsiosan kaislaa ja ruokoa kasvavalla luhtaniityllä. Ruokosirkkalintu (*Locustella luscinioides*) on yleistynyt Suomessa viimeisen vuosikymmenen aikana. Laji viihtyy järvien ja merenlahtien laajoissa ruovikoissa. Ruokosirkkalinnun voisi sanoa vakiintuneen Kymenlaakson vuosittaiseen lajistoon, sillä Haminan Kirkkojärvellä ”rusileja” on tavattu vuodesta 2015 alkaen vuosittain. Huippuvuonna 2020 Kirkkojärvellä oli äänessä peräti neljä soidinääntelevää koirasta.

Variksen hännäämän keisarikotkan selkäpuolella erottui selvä kontrasti.

KEISARIKOTKA VIROLAHDELLA

Teksti ja kuvat: Petri Parkko

Olin 18.6.2021 Virolahden Vilkkilänturalla kartoittamassa täplä-lampikorentoja maisiossa aurinkoisessa kesäsäässä. Meloessani kanootilla iltapäivällä lahden pohjoisosassa huomasin ilmassa kaksi suurta petolintua. Kiikareilla toinen osoittautui vanhaksi merikotkaksi ja toinen sääkseksi, joka oli onnistunut saamaan kalan. Merikotka syöksyi kohti sääkseä yrittäen saada sen pudottamaan saaliinsa. Lyhyen kamppailun jälkeen pedot pudottautuivat ruovikon taakse lähelle Talniemen kärkeä. Jatkoin jälleen sudenkorentojen tarkkailua, mutta satuin vilkaisemaan samaan suuntaan, jonne merikotka ja sääksi olivat hävinneet. Totesin merikotkan nousseen jälleen ilmaan, mutta näyttipä se nyt oudolta. Linnun muoto mielen lähinnä jonkun *Aquilan* ja senhän oli siis oltava kiljukotka, jonka olin ennenkin nähnyt Vilkkilänturan lintuja lasiessani. Kotkaa hännäämään tullut varis näytti sen vieressä todella pieneltä. Siipien asento

ja pyrstön pituus eivät todellakaan tuoneet mieleen kiljukotkaa, joten kyseessä oli sittenkin jokin muu laji. Siivet olivat kaartelussa vaakatason yläpuolella ja harittajat olivat hyvin pitkät. Yläpuolella erottui selvä kontrasti, kuten ns. kontrastikotilla* kuuluukin. Kiikarit alkoivat jo vähän täristä.

Löytöhetkestä ehti kulua muutama minuutti, kun lintu kaartoi paljastaa alapuolensa: nyt alkoi sytyttämään. Olin nähnyt tuollaisen rinnan pitkitäisviirituksen ja jyrkän värirajan vain yhdellä lajilla: 1990-luvun alkupuoliskolla Israelissa Yotvatan peltojen yllä kaarrelleella nuorella keisarikotkalla. Sellainenhan tämän täytyi olla. Hitto, sehän on Suomessa kova laji! Nyt päätin keskittyä kuvaamiseen. Halusin ottaa kuvat joka suunnasta, ja onneksi lintu kaarteli varsin hienosti ohitseni. Huomasin oikeassa jalassa valkoisen renkaan. Lintu oli sen verran lähellä, että oli mahdollista saada valokuvista jopa kirjaimia luettua. Näin etsimestä linnun keltaiset suupielet, joten kuvissa eivät voineet olla näkymättä oleelliset

tuntomerkit Rariteettikomiteaa varten. Valotusta olisi pitänyt korjata, mutta en tohkeissani sitä älynnyt tehdä.

Sulkimisen takia nuorelle keisarikotkalle tyypilliset vaaleat ”luukut” (3 sisintä käsisulkaa) eivät erottuneet maastossa selvästi. Ei linnusta kuitenkaan mikään muukaan laji tullut mieleen. Se oli siis ilmiselvä 2kv keisarikotka. Sain katsella ja kuvata lintua yhteensä reilut viisi minuuttia. Lintu suuntasi Vilkkilänturan yli häviten Härksalmen suuntaan. Känny oli autossa, mutta minun oli tehtävä sudenkorentoduuni loppuun. Havainto jyskytti mielessä koko ajan – onneksi olin kartoittanut jo suurimman osan alueesta. Päästyäni autolle otin kuvan kameran näytöstä ja lähetin sen Ilomäen Terolle. Varmistus määräytykseni tuli saman tien ja viimeinenkin epäilyksen peikko hävisi. Uskomaton fiilis, jollaisen olin viime vuosina kokenut lähinnä hyönteisten parissa. Rari on rari, olipa se sitten kääpä, putkilokasvi, lude tai lintu. Mutta rari tai ei, tuo lintu oli aivan käsittämättömän upea ja minulle pitkää aikaa sponde suomieli! Kyseessä oli

Suomen 13. ja Kymenlaakson 3. havainto lajista.

Löytöpäivän jälkeen keisarikotka oli kateissa yhden päivän ja löytyi sitten 20.6.2021 Helsingin seudulta. Havaintopaikkoja olivat tuon jälkeen Helsinki, Raasepori, Espoo, Loviisa, Sipoo ja Pukkila. Lintu havaittiin viimeisen kerran Orimattilassa 27.6.2021.

Heinäkuussa 2021 sain mukavan sähköpostin Unkarista. Valkoisen lukurenkaan mustista kirjaimista ACT oli saatu selville, että lintu oli rengastettu Márton Horváthin toimesta 10.6.2020 Unkarin Jásziványissa, Budapestin itäpuolella. Toivotetaan upealle nuorelle kotkalle pitkää ikää. Katselimme sitä mielellämme uudelleenkin Suomen ilmatilassa, nyt jo vähän erilaisessa puvussa.

**Toim. huom. Epävirallinen termi, jolla tarkoitetaan kotkia, joiden peitinhöyhenet tai osa niistä ovat huomattavasti siipisulkaa vaaleampia, jolloin siipeen muodostuu jyrkkä väriraja, kontrasti.*

KEISARIKOTKA

TEKSTI: PAULA UOTILA

KEISARIKOTKA (*Aquila heliaca*) on Suomessa suurharvinaisuus. Laji ei ole maailmanlaajuisestikaan yleinen, ja se onkin luokiteltu vaarantuneeksi. Laji pesii harvalukuisena Itä- ja Kaakkois-Euroopassa sekä Länsi- ja Keski-Aasiassa arovyöhykettä pitkin Baikaljärven tienoille ja Pohjois-Pakistaniin asti. Arviot sen maailmanlaajuisesta populaatiokoosta liikkuvat 3500–15 000 yksilössä¹. Euroopassa keisarikotkia arvioidaan pesivän n. 1800–2200 paria, eniten Venäjällä ja Unkarissa². Lajin elinympäristöä ovat arojen ja alankojen metsät, mutta myös korkeammalla vuoristossa sijaitsevat metsät, joihin se on joutunut levittäytymään vainojen ja elinympäristöjen tuhoutumisen tieltä.

Vanha keisarikotka on väritykseltään tumma, nuoruuspuvut ovat vaaleampia. Lajin määrittäminen vaatii hyviä havainto-olosuhteita ja monipuolista kokemusta kotkalajeista. Nämä seikat olivat jutun tapauksessa kohdallaan – havainto oli siis poikkeuksellinen paitsi lajin harvinaisuuden vuoksi, myös siksi, että lintu nähtiin niin hyvin, että jopa rengas pystyttiin lukemaan.

Muuttoaikoina nuoret keisarikotkat saattavat harhautua kauas pesimäalueidensa ulkopuolelle. Kaikki Suomessa havaitut keisarikotkat ovatkin olleet nuoria tai esiaikuisia lintuja, ja havainnot on tehty loppukeväästä tai alkukesästä.

VIITTEET:

¹BirdLife International (2022) Species factsheet: *Aquila heliaca*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 01/03/2022

²Demerdzhiev, D., Horváth, M., Kovács, A., Stoychev, S. ja Karyakin, I.: Status and Population Trend of the Eastern Imperial Eagle (*Aquila heliaca*) in Europe in the Period 2000–2010. Acta Zoologica Bulgarica Suppl. 3, 2011, s. 5–14

MUUT LÄHTEET:

Svensson, L., Mullarney, K. ja Zetterström, D. 2009: Lintuopas. Euroopan ja Välimeren alueen linnut. Otava

Génsbøl, B. ja Koskimies, P. 1995: Suomen ja Euroopan päiväpetolinnut. WSOY

Forsman, D.: Lintumiehen kiikarissa. Harvinaisten Aquila-lajien määrittämisestä. Lintumies 4/Vol.23, 1988, s. 157–164

Pikkutikka – vuoden lintu 2021

Eero Parkko

BirdLifen vuoden lintu 2021 oli pikkutikka (Dendrocopos minor). Projektin tavoitteena oli selvittää pikkutikan esiintymistä ja kantaa koko Suomessa.

Pientä, mustavalkoista, varpusen kokoista pikkutikkaa ei ole helppo havaita. Suurimman osan vuodesta se on varsin huomaamaton. Keväällä pikkutikat alkavat kuitenkin rummuttaa ja kiikittää kuuluvasti soidinhuutoaan, joten lajin löytäminen on silloin varmempaa. Etelä-Suomessa niiden reviirin varaaminen alkaa maaliskuussa ja kiihtyy huhtikuun aikana. Kuvassa 1 on esitetty pikkutikkahavaintojen jakautuminen Kymenlaaksossa vuodenaikojen mukaan. Kuten kuvasta voi nähdä, havaintoja lajista tehdään selvästi eniten keväällä, tosin myös retkeilyaktiivisuudella on asiaan vaikutusta.

Pienen opetteluun jälkeen pikkutikan ompelukonemainen rummutus on helppo erottaa muiden tikkojen rummutuksesta. Lajin soidinkiikitys on puolestaan mahdollista sekoittaa käenpiikaan, jotka saapuvat muutolta huhti-toukokuun vaihteessa. Käenpiian kiikitys on kuitenkin pikkutikan ääntä yksitoikkoi-
sempi, ja siinä on valittava sävel.

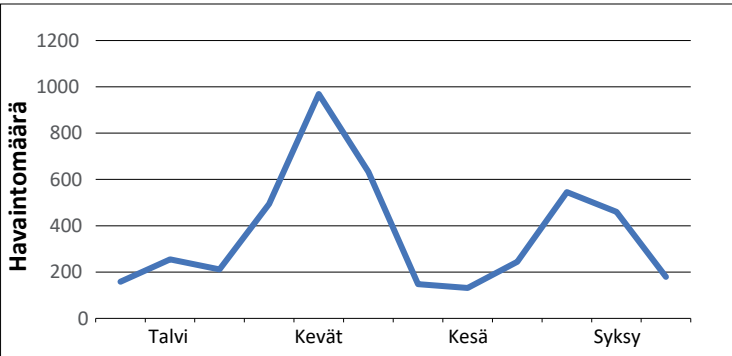
Yleensä pikkutikan löytää vesistöjen läheisyydessä olevista lehtimetsistä, joissa on lahpuuta ja lehtipuupökölöitä. Talvisin pikkutikka vetäytyy syvemmälle metsiin ja viihtyy myös ruoikoissa. Se saattaa vierailla pikaisesti myös piharuokinoilla.

Pikkutikan pesäkolo sijaitsee yleensä lahossa lehtipuussa. Muutaman metrin korkeudella olevan pesän löytäminen on kuitenkin vaikeaa. Naaras munii toukokuussa, ja maastopoikueen voi löytää jo juhannusviikolla.

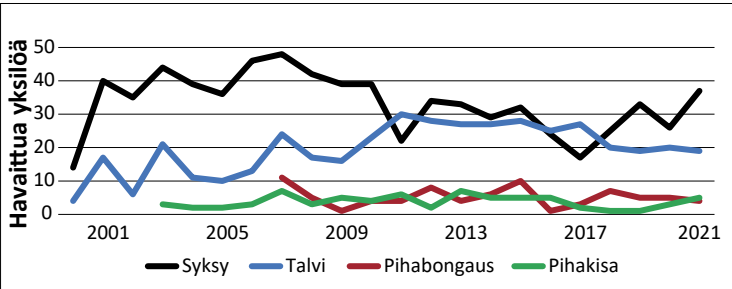
Pikkutikka Kymenlaaksossa 2000-luvulla

Vuosituhanneen alussa pikkutikan kanta kasvoi tasaisesti aina vuoteen 2008 asti. Kannan kehitys näkyy myös reviirien määrässä (Kuva 3). Parhaina vuosina reviirejä ilmoitettiin lähes kolminkertainen määrä verrattuna 1990-luvun lukuihin. Vuoden 2010 tienoilla tapahtui jotakin, mikä on huomattavissa myös Tiiran aineistossa. Pesimäkanta (reviirit) oli lähes puolittunut 2000-luvun parhaisiin vuosiin verrattuna. Valitettavasti alamäki jatkui, ja seurantajakson lopulla reviirien määräksi saatiin vain noin kolmasosa vuosituhanneen alun luvuista. Samansuuntainen muutos oli nähtävissä myös koko Suomen linjalaskentojen perusteella. Syitä pikkutikan vähenemiselle ei tunneta.

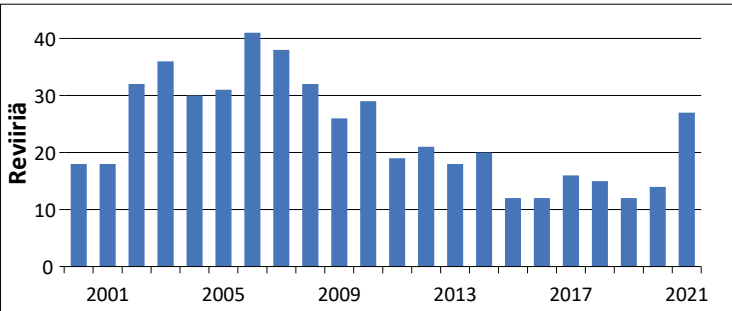
Suomen talvilintulaskentojen ja BirdLifen Pihabongauksen (tammikuun viimeinen viikonloppu) aineistoissa näkyy myös pikkutikan talvimäärien lasku, joka käynnistyi vuoden 2010 tienoilla. Tämä poikkeaa Kymenlaakson tilanteesta, koska samoihin aikoihin täällä talvihavainnot lähes kaksinkertaistuivat ja ovat pysyneet sen jälkeen melko vakiona. Pihabongauspäivinä havainnot vaihtelevat vuosittain 1–10 yksilön välillä (Kuva 2). Joului-, tammi- ja helmikuussa pidettävässä Pihakisassa pikkutikka näyttäytyy myös harvoilla pihoiilla. Kahdenkymmenen vuoden ja lähes koko Kymenlaakson alueen kattavan kisan havainnoista löytyy yllättävän vähän merkintöjä pikkutikasta.

Kuva 1. Pikkutikkahavaintojen jakautuminen Kymenlaaksossa vuodenaikojen mukaan. Kaavion lähteinä on käytetty Kymenlaakson alueelta Tiira-lintutietojärjestelmään ilmoitettuja pikkutikkahavaintoja vuosilta 2000–2021.

Kuva 2. Pikkutikan havaintomääriä Kymenlaaksossa.

Kuva 3. Pikkutikan reviirimäärät Kymenlaaksossa 2000-luvulla.

Pikkutikkanaaras. Kuva: Keijo Puranen

Pikkutikkakoiraan erottaa naaraasta punaisen päälaen perusteella. Kuva: Keijo Puranen

Projektivuosi 2021

Kaavamainen reviirientulkinta

Yksi projektin tavoitteista oli selvittää ja arvioida pikkutikan reviirien määrää. Valtakunnallisen ohjeen mukaan reviireistä tehtiin selvitys myös ns. kaavamaisista reviiritulkintaa noudattaen seuraavasti:

- kaikki havainnot aikavälillä 1.3.–31.7.2021 riippumatta siitä, mitä tikka teki
- selvässä muuttolennossa havaittuja lintuja ei kuitenkaan oteta huomioon
- reviirin halkaisijaksi tulkitaan 500 m
- jos siis kaksi tikkaa havaitaan vaikkapa 600 m etäisyydellä toisistaan, ne tulkitaan kahdeksi eri reviiriksi
- sekä koiras että naaras voivat rummuttaa ja kiikittää, joten esimerkiksi kolme samanaikaista rummuttajaa tulkitaan kahdeksi reviiriksi

Kun kaikki yhdistykset käyttävät tulevissa pikkutikkaprojekteissa samaa kaavaa, niin kannanmuutoksesta saadaan parempi käsitys. Kaavamaisen reviiritulkintaohjeen perusteella Kymenlaaksosta löytyi jopa 55 reviiriä.

Reviirit 2021

Kuvan 3 reviiritiedot on määritelty uhanalaisten ja harvalukuisen lajin lajikohtaisten ohjeiden mukaan seuraavasti:

- havaintojen tulee viitata reviiriin, kuten useampi rummuttelu samalta alueelta
- reviirin halkaisija tulisi arvioida maastotyyppin mukaan
- soidinteleva lintu tai pesä tai poikue = reviiri
- reviirien tulokinnassa päällekkäiset havainnot pyritään poistamaan
- tikkojen kohdalla reviirien laskennat tehdään 1.4.–30.7. väliseltä ajalta

Nyt, ilmeisesti myös runsaan retkeilyn johdosta, löytyi jopa 27 pikkutikan reviiriä. Määrä on siis kaksinkertainen, kun lukuja verrataan edellisiin vuosiin. Lähes kaikki reviirit löytyivät kaupungeista tai kuntakeskuksien läheltä. Pikkutikat suosivat jälleen lehtimetsiä tai puistoja, joiden läheisyydessä on joki, järvi tai merenlahti. Kunnittain reviirejä löytyi seuraavasti: Hamina 6, Iitti 1, Kotka 7, Kouvolaa 10, Pyhtää 1 ja Virolahti 2. Miehikkälästä ilmoitettiin vain yksi havainto, jota ei tulkittu reviiriksi. Kotkan Kymenlinnassa on runsaasti sopivaa biotyyppiä pikkutikoille, joten noin 80 hehtaarin alueelta löytyi kolme reviiriä. Myös syyskaudelta ilmoitettiin selvästi enemmän havaintoja kuin muutamana aikaisempaan vuonna. Yllättävää oli se, että Kouvolaan ilmoitettiin syksyllä vain neljä pikkutikkahavaintoa, vaikka reviirejä löytyi kymmenen.

Osa aktiiviharrastajista raportoi kesällä, että pikkutikalla oli poikkeuksellisen hyvä esiintyminen muutamaa aikaisempaan vuoteen verrattuna. Tämä näkyi myös havaintomäärissä, kun Tiira-järjestelmästä löytyi noin 65 % enemmän havaintoja kuin 2010-luvulla yleensä.

Yhteenveto

Projektivuosi onnistui Kymenlaakson alueella melko hyvin. Tiiran aineiston perusteella voi todeta, että Iitissä, Miehikkälässä ja Pyhtäällä pikkutikka on edelleen harvinaisuus tai sitten pikkutikkaretkeilyä ei näillä alueilla harrasteta. Lehtimetsiä, pökölöitä ja vesistöjä löytyy varmasti myös näiden kuntien alueelta.

Suomen pikkutikkakannan suuruus on tunnettu varsin huonosti. On arvioitu, että koko Suomen kanta olisi 1 400–5 000 paria, joten onko totta, että vain noin 2 % pikkutikoista löytyy Kaakkois-Suomesta? Allekirjoittaneen arvion mukaan (perustuu siis Tiiran aineistoon) nykyisin Kymenlaakson alueelta löytyy vähintään 16 ja enintään 33 pikkutikan reviiriä. Jos kaikki pikkutikan suosimat biotyypit saataisiin huolellisesti tarkastettua, voisi olettaa, että reviirejä löytyisi selvästi enemmän, ehkä jopa 80.

Näe yksityiskohdat

Kiikarit

Kaukoputket

Lintukirjat

kuvat Pentax K-1 ja Pentax 150-450 mm/f5,6

Meiltä löytyvät myös linnunpöntöt, ruokinat, jalustat ja muut lintuharrastusvälineet. Tule tutustumaan. Ostamalla Lintuvarustees-ta tuet samalla lintujen suojelua.

Lintuvaruste Oy, Koetilantie 1 B 3, 00790 Helsinki
www.suomenlintuvaruste.com,
lintuvaruste@birdlife.fi, p. 09-386 7856

Pikkulokki lennossa. Kokomusta pää, siipien musta alapinta ja pyöreät siivenkärjet ovat hyviä tuntomerkkejä. Kuva: Joni Räsänen

Naurulokki lennossa. Siivet ovat pikkulokin siipiä teräväkärkisemmät ja alapinnoiltaan vaaleammat. Käsisiipien etureuna on valkoinen. Kuva: Eero Parkko

Naurulokki ja pikkulokki – vuoden 2022 seurantalajit

BirdLife Suomen seurantalajit vuonna 2022 ovat **naurulokki** (*Larus ridibundus*) ja **pikkulokki** (*Hydrocoloeus minutus*). Nämä olivat vuoden lintuja edellisen kerran vuonna 2008. Tuolloin naurulokin tilanne arvioitiin odotettua paremmaksi (arvioitu parimäärä Suomessa 95 000–110 000) ja pikkulokin odotettua heikommaksi (arvioitu parimäärä 10 000–13 000). Uusimmassa uhanalaisuusarviossa naurulokki on jälleen luokiteltu vaarantuneeksi. Pikkulokin pesimäpaikat vaihtelevat vuosien välillä huomattavasti,

ja lajin kannankehitys ja esiintyminen tunnetaankin naurulokkia huonommin. Näiden lakkien taantumisen syitä ei tarkoin tiedetä, mutta syiksi on arveltu mm. vesistöjen umpeenkasvua ja muita elinympäristön laatuun vaikuttavia tekijöitä. Myös yleisellä hyönteismäärien vähenemisellä arvioidaan olevan vaikutusta.

Naurulokki ja pikkulokki ovat tummapäisiä lokkeja. Pikkulokin erottaa naurulokista pienemmän kokonsa, siipien mustan alapinnan, pyöreiden siivenkärkien ja kokomustan pään perusteella. Molemmat lajit pesivät mieluiten rehevillä järvillä ja merenlahdilla. Naurulokit pesivät yhdyskunnittain esimerkiksi ruovikon suojassa. Pesintöjä löytyy myös merensaariston ja järvien luodoilta tai karikoilta, tekoaltailta ja jopa aallomurtajilta. Suuremmat yhdyskunnat pesivät vuosittain samoilla paikoilla. Pikkulokkeja pesii pienillä järvillä ja merenlahdilla vain paikoittain. Ne hakeutuvat myös mielellään naurulokkiyhdyskuntien läheisyyteen.

Vuoden lintu -projektin tavoitteena on saada käsitys nauru- ja pikkulokin pesimäpaikoista, pesivien lintujen määrästä ja lajin runsaudesta eri puolilla maata. Lisäksi kerätään tiedot muutonaikaisista lepäily- ja ruokailualueista.

Kuinka osallistua?

Naurulokin ja pikkulokin parimäärät voidaan selvittää laskemalla hautovat emot tai kaikki pesimäpaikalla oleskelevat aikuiset yksilöt toukokuussa tai kesäkuun alkupuolella. Jokainen linturetkelijä, joka tuntee nämä lajit, voi antaa oman panoksensa projektin hyväksi. Vuoden aikana selvitetään lajien pesimäkannan lisäksi myös niiden tärkeimmät muutonaikaiset levähdys- ja ruokailualueet. Nauru- ja pikkulokkihavainnot kannattaa siis ilmoittaa myös paikoilta, joilla lokkeja ei pesi. Kaikki havainnot näistä lajeista pyydetään kirjaamaan Tiira-lintutietopalveluun. Havainnot kannattaa kirjata mahdollisimman tarkasti: kirjaa ylös päivämäärä, lintujen ja havainnoitsijan paikka mahdollisimman tarkkaan sekä lintujen lukumäärä. Suuremmista lakkikeräntymistä voi myös ilmoittaa suoraan yhdistykselle. BirdLife on kiinnostunut kaikista nauru- ja pikkulokkihavainnoista vuonna 2022 – muista siis kirjata havaintosi Tiiraan!

Lisätietoja vuoden linnuista löytyy osoitteesta:

www.birdlife.fi/suojelu/lajit/vuoden-lintu/nauru-ja-pikkulokki

Kesäpukuisen naurulokin pää on tummanruskea. Kuva: Eero Parkko

PÖNTTÖ Bongaus 11.–12.6.2022

Onko sinulla linnunpönttöjä? Mitä lintuja niissä asuu?

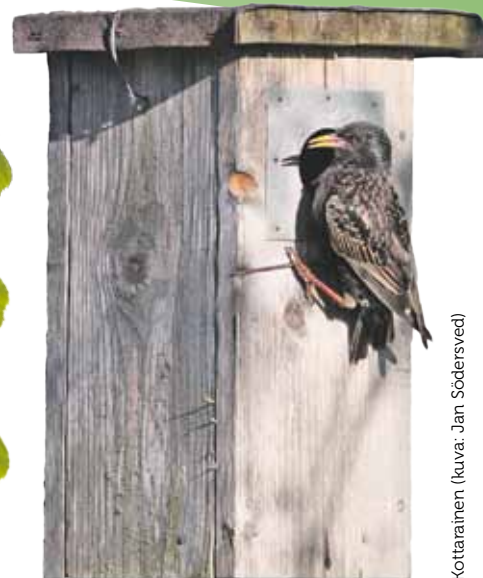
Pönttöbongauksessa tarkkaillaan pihapiirin linnunpöntöissä pesiviä lintuja. Tapahtumalla kerätään arvokasta tietoa pönttölinnuista ja niiden pesinnästä. Osallistu sinäkin!

Talitiainen (kuva: Petri Kuhmo)

Kerro meille, mitä linnunpönttöjä pihallasi tai mökilläsi on ja mitä lintuja niissä pesii tai on tänä vuonna pesinyt. Havainnot ilmoitetaan verkkolomakkeella tai postikortilla. Pönttöbongaus on tapahtuma kaikille linnuista kiinnostuneille. Kaikki havainnot ovat arvokkaita! Osallistujien kesken arvotaan palkintoja.

www.ponttobongaus.fi

Kottarainen (kuva: Jan Södersved)

MONIPUOLISET PAINOTUOTTEET

- jo 40 vuotta

40

VUODESTA
1982

PAINOTALO
westman

Gutzeitintie 12, 48100 KOTKA
info@painotalowestman.fi
www.painotalowestman.fi

[LINTUKYMI 2022]

Töyhtötiaisia rengastamassa

Teksti: Tatu Hokkanen ja Petteri Riivari

Kuvat: Petteri Riivari

Töyhtötiainen (Lophophanes cristatus) on havumetsiemme luonteenomaisimpia lintulajeja, joka elää yleensä paikkalintuna pienellä metsäalueella läpi elämänsä.

Laji on varhainen pesijä, jonka munintakausi ajoittuu Etelä-Suomessa yleensä huhtikuulle. Pesimäaikana töyhtötiaisen pääravintoa ovat hämähäkit, perhostoukat ja aikuiset hyönteiset.

Olemme seuranneet töyhtötiainen pesintää Haminaassa 35 vuoden ajan. Tutkimusalue sijaitsee Metsäkylän ja Kannusjärven välisellä metsäalueella. Petteri aloitti pönttöverkoston rakentamisen 1980-luvun puolivälissä ja kokeelliset purutäytöt 1988. Hän on koko seurantajakson ajan vastannut pönttöjen rakentamisesta, pönttöpurujen vaihtamisesta ja pönttötarkastuksista. Pieni osa pöntöistä on ra-

kennettu KyLY:n pönttötalkoissa. Rengastusretket, jotka ovat kattaneet niin poikasrengastukset kuin emolintujen verkkorengastukset, olemme tehneet yhdessä.

Pönttöverkosto ulottuu etelä-pohjoissuunnassa Husulasta Ruotilaan, mutta pönttöjen sijainti on painottunut alueen keskiosiin. Metsä- ja suokuviot ovat suhteellisen pienialaisia muodostaen mosaiikkimaisen metsikkörakenteen yhdessä lukuisten järvien, lampien

sekä vuorten ja mäkien kanssa. Puusto on havupuuvaltaita männyn ollessa useimmilla kuvioilla pääpuulaji. Peltojen ja viljelysmaan osuus on vähäinen. Pönttöjen lukumäärä vuonna 1988 oli 20 ja 1990-luvun alussa noin sata. Siitä se kasvoi yli kahdensadan vuosikymmenen loppuun, ollen vuosituhaten alkuvuosina noin 250. 2010-luvulla pönttöjä oli purutettuina 120–170. Vuonna 2020 määrä nostettiin takaisin vastaamaan vuosien 2001–2004 tasoa.

Töyhtötiaisen poikanen lähdössä ensimmäiselle lennolle.

Kahdeksan vuorokauden ikäiset poikaset.

Vasemmalla 2kv lintu, teräväkärkiset ja kuluneet pyrstösulat. Oikealla +2kv lintu, pyöreät ja heikosti kuluneet pyrstösulat.

Ensilento kuusen oksien suojaan. Edessä elämän vaarallisimmat ajat.

Purupöntöt houkuttimena

Normaalisti töyhtötiaiset kovertavat pesäkolonsa lahoon pöckelöön ja kuljettavat nokassaan lahopuuaineksen lähiympäristöön. Purulla täytetyllä tiaispöntöllä pyritään jäljittelemään luonnonkoloa, joka houkuttelisi töyhtö- tai hömötiaisen kolontyhjennyspuuhiin ja pesän rakentamiseen. Sopivassa elinympäristössä se voi silloin tällöin onnistua – varsinkin jos on etukäteen tiedossa, että töyhtötiaisia esiintyy alueella. Hömötiaisen saaminen purupöntön asukkaaksi on huomattavasti vaikeampaa, sillä tutkimusalueemme pöntöissä pesii vuosittain vain 1–2 hömötiaisparia.

Tavanomainen töyhtötiaispönttöme, jossa on sekä avattava katto että pohja, on 25–30 cm korkea. Suuaukko on halkaisijaltaan yleensä noin 30 mm. Suuaukko voi olla suurempikin, mutta tällöin on vaarana, että talitiainen valtaa helpommin pöntön. Pönttö täytetään höylätyllä kutterinpurulla suuaukon yläreunan tasalle. Tavallinen sahanpuru tai moottorisahan puru eivät kelpaa täytteeksi. Satunnaisesti töyhtötiainen voi pesiä myös tavalliseen – usein vanhaan ja huonokuntoiseen – pikkulinunpönttöön, jos pöntön pohjalla on vähän purua.

Poikasten rengastaminen

Suurin osa töyhtötiaisen poikasista on rengastettu toukokuun kolmen ensimmäisen

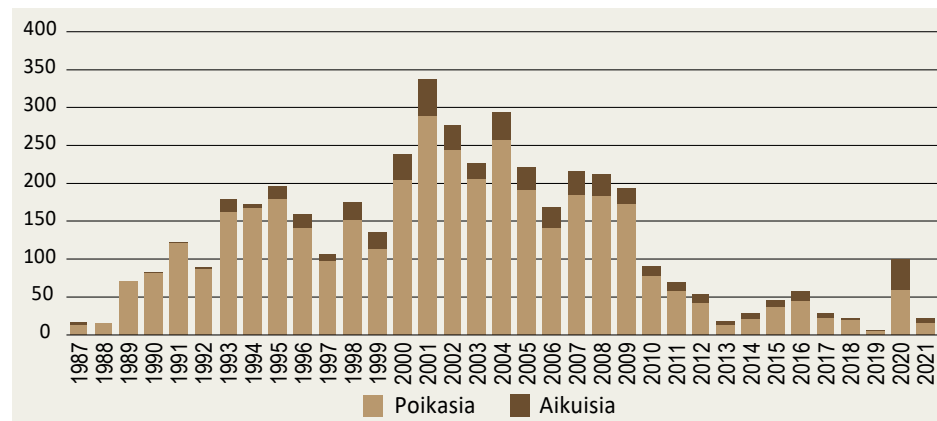
mäisen viikon aikana, mutta myöhäisinnä keväinä rengastusaikataulu voi venyä pitkälle kesäkuuhun. Varhaisena keväänä 2020 kuusi poikuetta rengastettiin jo 27.4., ja kaikki 16 poikuetta olivat renkaissa jo 10. toukokuuta mennessä. Toisaalta vuonna 1993 rengastettiin kolme poikuetta vielä 17. kesäkuuta. Havaintojemme mukaan töyhtötiainen ei muni kakkospesyeitä, mutta korvauspesinnät ovat mahdollisia, jos ensimmäinen pesintäyritys tuhoutuu varhaisessa vaiheessa.

Töyhtötiaisen poikaset ovat rengastettavissa 7–8 vuorokauden iästä lähtien. Vuodesta 2009 lähtien kaikkien poikueiden keskimääräinen ikä on arvioitu vuorokauden tarkkuudella.

Vuosina 1987–2021 projektissa on rengastettu kaikkiaan 3905 töyhtötiaisen poikasta (kuva 1). Parhaimmat

pesimävuodet ovat toistaiseksi ajoittuneet 2000-luvun alkuun, sillä vuosina 2000–2005 rengastettiin keskimäärin 232 poikasta vuosittain. Eniten töyhtötiaisia rengastettiin vuonna 2001, jolloin rengastussumma oli 289 poikasta ja 48 emoa. Tutkimusalueen osuus kaikista vuosina 1987–2021 Suomessa rengastetuista töyhtötiaisista oli 23 %.

Rengastettuja poikueita oli 849, joten töyhtötiaisen keskimääräiseksi poikastuotoksi onnistuneissa pesinnöissä muodostui 4,6 poikasta/pesye. Jos mukaan lasketaan nädän tuhoamat ja muut epäonnistuneet pesinnät, poikastuotto jää tätä selvästi alhaisemmaksi eli alle neljän poikasen. 35-vuotisen seurantajakson aikana tavattiin kaksi seitsemän poikasen pesyettä. Viiden poikasen pesyeet muodostivat puolet kaikista pesyeistä (taulukko 1).

Kuva 1. Töyhtötiaisen vuotuiset rengastusmäärät 1987–2021.

Emorengastukset

Töyhtötiaisemojen kiinniottaminen on suotavaa tehdä poikasten rengastuksen yhteydessä. Töyhtö- ja hömötiainen ovat varsinkin munavaiheessa muita tiaisia herkempiä hylkäämään pesänsä. Tämän takia niitä ei koskaan oteta kiinni suoraan pöntöstä, vaan emolinnut pitää pyydystää verkolla. Käytännössä tämä tapahtuu niin, että kuuden metrin pituinen pikkulintuverkko viritetään poikastenruokintavaiheessa pöntön eteen. Seurantajakson aikana emoja on pyydystetty (rengastettu tai kontrolloitu) kaikkiaan 975 kertaa eikä tietävästi hylkäämistä pyynnin takia ole todettu.

Vuodesta 2001 lähtien kaikista pesivistä töyhtötiaisista pyrittiin määrittämään sukupuoli ja ikä, jos se suinkin oli mahdollista. 1980- ja 1990-luvuilla emolinnuista määritettiin vain sukupuoli.

Taulukko 1. Onnistuneiden töyhtötiaispesyeiden poikasjakaumat 1987–2021.		
Poikasias/pesye	Poikastuotto	%-osuus
1	8	0,2
2	56	1,4
3	234	6,0
4	832	21,3
5	1945	49,8
6	816	20,9
7	14	0,4

li. Aikuisten lintujen sukupuoli määritetään hautomalaikun perusteella. Iän määrittäminen perustuu puolestaan pyrstöhöyhenten terävyyden ja kulumisen sekä silmän (iiris) punaisuuden arviointiin. 2000-luvulla lähes jokaiselta pyydystetyltä aikuislinnulta on kuvattu digikameralla silmä ja pyrstö.

Vuosina 1987–2021 tutkimusalueella rengastettiin kaikkiaan 536 emolintua (kuva 1), jotka jakautuivat lähes tasan sukupuolten kesken. Iälleen määritetyistä pesivistä aikuislinnuista 54 % (170 yks.) oli vanhoja +2kv lintuja, kun nuorten 2kv lintujen osuus jäi hieman pienemmäksi (144 yks.). Jos tuloksia verrataan vaikkapa sinitiaisen pesimäkannan ikärakenteeseen, niin töyhtötiaisella vanhojen lintujen osuus pesimäkannasta on hämmäntävän suuri. Ero saattaa selittyä lajien erilaisella elinympäristöllä ja

lisääntymispotentiaalilla; töyhtötiaisen lentopoikastuotto jää keskimäärin alle neljän poikasen, kun sinitiaisparriskunta saa normaaliavuonnakin poikasista lentoon yleensä kaksinkertaisen määrän.

Taulukossa 2 on esitetty tutkimusalueella pesivien töyhtötiaisemojen sukupuoli- ja ikäjakamat vuosina 2001–2021. Taulukosta voi tehdä mielenkiintoisen havainnon: pesivistä koiraista selvä enemmistö (peräti 68 %) on vanhoja lintuja, kun taas pesivien naaraiden enemmistö (59 %) on nuoria 2kv lintuja. Mistä tällainen ero voi johtua? Yksi selitys, mitä olemme monesti yhdessä mietti-neet, voi liittyä naaraiden korkeampaan kuolleisuuteen, sillä naaraat joutuvat pesimäaikana herkemmin nädän saaliiksi. Ilmiö liittyy myös koiraiden reviirikäyttäytymiseen ja naaraita suurempaan pesäpaikkauskollisuuteen.

Taulukko 2. Pesivien töyhtötiaisen sukupuoli- ja ikäjakamat 2001–2021.				
	2kv koiras	+2kv koiras	2kv naaras	+2kv naaras
Yksilöitä	49	106	93	64
%-osuus sukupuolesta	32	68	59	41

Töyhtötiaispariskunta: oikealla vanha lintu, iiris punainen; vasemmalla nuori lintu, iiris punaruskea.

Vanhan linnun iiris on punainen.

Taulukko 3. Poikasina ja aikuisina rengastettujen töyhtötiäisten myöhemmät tapaamiskerrat 1987–2021.					
Rengastuksesta kontrolliin kulunut aika		Pesäpoikaset		Aikuiset (2kv/+2kv)	
Vuosia	Yksilöitä	%-osuus	Yksilöitä	%-osuus	
1 v	52	32,9	135	48,0	
2 v	40	25,3	71	25,3	
3 v	29	18,4	40	14,2	
4 v	15	9,5	21	7,5	
5 v	6	3,8	7	2,5	
6 v	9	5,7	4	1,4	
7 v	4	2,5	3	1,1	
8 v	2	1,3			
9 v	1	0,6			

Löydöt ja kontrollit

Varsinaisia löytöilmoituksia on saapunut vain viisi, jotka ovat kaikki koskeneet kuoleita lintuja. Kolme töyhtötiäistä törmäsi ikkunaan, yksi löytyi kuolleena munien päältä ja toinen varpuspöllön saalisvarastosta.

Rengastetuista töyhtötiäisistä tehtiin myöhempinä vuosina kaikkiaan 439 kontrollia eli lintu pyydystettiin uudelleen. Lukuisia yksilöitä kontrolloitiin monena eri vuonna rengastuksen jälkeen – parhaimmillaan jopa seitsemänä pesimäkautena. Eri yksilöitä tavattiin 288, joista naaraita oli 53 %. Kontrolloiduista emolinnuista 35 % (102 yks.) oli rengastettu pesäpoikasina ja 65 % aikuisina (2kv/+2kv).

Taulukossa 3 on esitetty poikasina ja aikuisina rengastettujen töyhtötiäisten myöhemmät tapaamiskerrat eri vuosina. Erityisesti poikasina rengastettuja koske-

va osuus on mielenkiintoinen, sillä tulosten perusteella vain 33 % kontrolloiduista oli yksivuotiaita (2kv) lintuja. Kaksivuotiaitten osuus oli neljännes ja 3–9-vuotiaiden peräti 42 %. Tulokset viittaavat huomattavaan poikaskuolleisuuteen ensimmäisen elinvuoden aikana, mutta toisaalta myös alhaiseen aikuiskuolevuuteen sen jälkeen.

Töyhtötiainen on hyvin pesäpaikkauskollinen laji, sillä yli 90 % vanhoista linnuista tavattiin kontrolloitaessa kilometrin säteellä rengastuspaikasta. Nuorista linnuista suurin osa asettuu 1–3 kilometrin säteelle syntymäkesänsä rengastuspaikasta. Pisin siirtymä rengastus- ja kontrollintipaikan välillä oli 7 km. Laji on myös sangen pariuskollinen, sillä sama pariskunta voi pesiä vuosikausia yhdessä.

Alueen toistaiseksi vanhin töyhtötiainen oli kontrolloitaessa hieman yli 9-vuotias, mikä oikeuttaa valtakunnallisen ikäennätystilaston kolmanteen sijaan. Suomen todistettavasti vanhin töyhtötiainen on saavuttanut 10 vuoden ja 10 kuukauden iän.

Metsänhakkuut ja näädän runsastuminen uhkatekijöinä

Töyhtötiainen ja hömötiainen olivat 1950-luvun puolivälissä yleisimpiä lintulajejamme. Muutos nykypäivään on ollut järkyttävä, sillä Merikallion 1950-luvulla julkaisemien linjalaskentojen perusteella töyhtötiainen oli tuolloin Suomen 10. runsain ja hömötiainen 4. runsain lintulaji! Lajien vähenemisen taustalla ovat metsätaloudessa tapahtuneet muutokset: vanhojen metsien väheneminen, avohakkuualojen ja taimikoiden lisääntyminen sekä metsien yksipuolistuminen ja pirstoutuminen. Pesinnän ja ruokailun kannalta tärkeitä elementtejä kuten lahopökkelöitä ja kuollutta puuta ei ole riittävästi tarjolla.

Tutkimusalueella töyhtötiainen väheni selvästi 2010-luvulla, mutta on epäselvää, miksi laji menestyi niin hyvin 2000-luvun alussa. Suurin pöntötystiheys 2000-luvun alussa osui kenties aikaan, jolloin vanhoja metsäalueita – ja töyhtötiäisen mieleisiä reviireitä – oli vielä runsaasti jäljellä. Kanta laski, kun hakkuut vähensivät vanhoja ja varttuneita metsiä. Myös kaksi peräkkäistä ankaraa pakkastalvea 2009/2010 ja 2010/2011 näyttävät aiheuttaneen melkoisen loven alueen

töyhtötiäiskantaan. Tämä näkyy hyvin rengastettujen poikasten määrissä, sillä ero vuosien 2009 ja 2010 välillä oli sata poikasta, eikä kanta ole sen jälkeen palautunut entiselleen. Metsä ei enää ruoki reviiriuskollisia töyhtötiäisiä talvella; taimikot ja harvat kasvatusmetsät eivät elätä ja kätke oksistoonsa sellaista hyönteis- ja hämähäkkimassaa, jota töyhtötiaiset tarvitsevat selvitäkseen. Hyvä vertailupari ovat vuodet 2001 ja 2020, jolloin pönttöjen määrä maastossa oli sama: vuonna 2001 poikastuotto oli 289 poikasta, vuonna 2020 vain 66 poikasta. Metsänhakkuiden ohella töyhtötiäisen pahin uhka on näätä, jonka kanta on vahva eteläisessä Kymenlaaksossa. Havaintojemme mukaan näädät näyttävät viihtyvän tutkimusalueellamme erityisesti kalliomänniköiden ja kuusitiheiköiden liepeillä. Useina vuosina näätä on tuhonnut jopa kolmasosan töyhtötiäisen pesinnöistä. Näätä tuhoaa tiaisen pesinnän työntämällä kypälän pöntön suuaukosta sisään ja kouraisemalla kynsiinsä poikaset, emon tai pesän. Töyhtötiainen tekee näädän työn vielä helpoksi, koska pesä ulottuu usein lähes pöntön reikään asti. Varsinkin haudonta-aikana naaraiden kuolleisuus on edellä mainitusta syystä selvästi korkeampi kuin koiraiden. Pönttöä lähestyttäessä näädän käynnin pesällä voi usein havaita jo kauempaa, sillä sen ylös vetämä pesäaines voi roikkua pöntön suuaukolla tai lojua maassa puun juurella.

Niksit näädatuhojen vähentämiseksi

Näädatuhojen minimoimiseksi olemme pyrkineet kehittelemään erilaisia menetelmiä. Pahimmilla tuhoalueilla käytännössä ainut toimiva keino on kerätä pöntöt pois, jotta niistä ei muodostuisi surmanloukkuja tiaisille. Muilla vähemmän herkillä riskialueilla olemme menestyksekkäästi käyttäneet ns. näädäturvallisia pönttöjä. Pönttö on tavallista pönttöä korkeampi: 35–40 cm. Sen etuseinään on porattu kaksi suuaukkoa noin 10 cm:n etäisyydelle toisistaan. Maastoon vietäessä pönttö on täytetty purulla alemman reiän yläreunaa myöten ja ylempi suuaukko on suljettu ruuvattavalla vanerilapulla. Kun pöntössä havaitaan pesintä, vanerilappu siirretään poikasvaiheessa ylemmältä suuaukolta alemman suuaukon päälle, jolloin näädän

Vasemmalla näädän tuhoama pesä roikkuu pöntöstä. Oikealla näädäturvallinen pönttö, jossa suojavaaneri käännetty poikasvaiheessa alemman reiän päälle.

Töyhtötiäisen lentopoikanen

kypälä ei enää yllä pesään. Näädäturvallinen pönttö on toiminut hyvin, mutta sen haittapuolena ovat lisääntyneet pöntöllä käynnit, koska suuaukon siirron voi tehdä turvallisesti vasta poikasvaiheessa. Haudontavaiheessa näätä voi tehdä tuhojaan myös tällaisessa pöntössä. Suuaukon siirron aiheuttamia hylkäämisiä on vuosien varrella todettu vain yksi.

Tyhjentäessään purupönttöä töyhtötiainen jättää aina jonkun verran – joskus paljonkin – purua pöntön pohjalle. Koska pöntöissä on avattava pohja, voidaan pesän alla oleva turha puru poistaa helposti, jolloin etäisyys pesän pohjalta suuaukolle kasvaa. Joissakin tapauksissa tämä saattaa pelastaa pesinnän, mutta ei aina.

Kolmas ”innovaatio” on käyttää voimakashajuista palasaippuaa, josta vuollaan puukolla ohuita siivuja pesän ympäristöön. Pesäpuun lähiympäristö kierretään ja saippuoidaan spiraalinomaisesti samalla kun saippuaa hangataan myös lähirunkoihin. Ennakoepäilyistä huolimatta menetelmä on toiminut yllättävän hyvin, vaikka näädän aiheuttamia pesien tuhoutumisiakin on tapahtunut. Menetelmän etuja ovat helppokäyttöisyys ja toteuttamismahdollisuus heti, kun pesä löydetään. Hyvä lopputulos

edellyttää yleensä 2–3 saippuointikertaa. Näätä varoo voimakasta vierasta hajua, ja saattaa siksi väistää alueen.

Ilmaston lämpeneminen on aikaistanut pesintöjä

Töyhtötiäisaineistoa on käytetty hyväksi tutkimuksessa, jossa analysoitiin töyhtötiäisen pesintäfenologian ajallista ja paikallista vaihtelua pitkäaikaisten aineistojen avulla (Eeva ym. 2012). Aineistot koostuivat Helsingin yliopiston luonnon-tieteellisen keskusmuseon pesäkorteista (1924–2005) ja rengastusdatasta (1972–2009) sekä kolmelta intensiivitutkimusalueelta (ml. Husula-Ruotila) kerätyistä tiedoista (1985–2009).

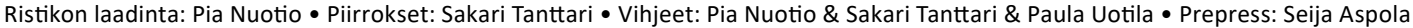
Pisimmän, pesäkortteihin perustuvan aikasarjan perusteella töyhtötiainen muuttii nykyään 9 päivää aikaisemmin kuin 1960-luvulla ja 6 päivää aikaisemmin kuin lämpimillä 1920- ja 1930-luvuilla. Muutos selittyy pitkälti maalisi- ja huhtikuun kohonneilla lämpötiloilla, mutta pesinnän aikaistumisen muutos on suurempi kuin mitä pelkästään lämpötilojen perusteella olisi ollut odotettavissa. Kaikki kolme aineistoa osoittivat hyvin samankaltaista trendiä siltä osin kuin aineistot menivät ajallisesti päällekkäin.

Ulostenäytteillä selvitetään töyhtötiäisen herkkyyttä ilmansaasteille

Kesällä 2021 keräsimme töyhtötiäisen poikasten ulostenäytteitä Tapio Eevan Turun yliopistossa vetämään tutkimukseen, jonka tavoitteena on kehittää lintujen ulosteiden kalsiumtasoihin perustuva menetelmä eri lajien saasteherkkyyden arviointiin. Aiemmin tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että lintujen ulosteet ovat hyvät ravinnon kalsiumtason mittari. Niukka kalsiumin saanti altistaa linnut raskasmetallien myrkkövaikutuksille. Lajien väliset erot voivat olla merkittäviä; esimerkiksi kirjosiippo on herkkä ilman-saasteille, koska sen ravinnon ja elimistön kalsiumtasot ovat matalia, kun taas talitiäisen ulosteen kalsiumtasot ovat korkeita. Kerättävien näytteiden avulla pyritään selvittämään, kuinka herkkä töyhtötiainen on ilmansaasteille.

LÄHTEET:

Eeva, T., Andelmin, P., Hokkanen, T., Riivari, P., Ahola, M., Laaksonen, T. & Lehtikainen, E. 2012. Breeding time trends of the Crested Tit (*Lophophanes cristatus*) in southern Finland: comparison of data sources. Journal of Ornithology 153(3): 653–661.

Kilpailu on kaikille avoin yhdistyksen jäsenyydestä riippumatta. Ainoastaan tämän lehden toimitus ja ristikon laatijat eivät saa osallistua kilpailuun.

LintuAtlas on Ympäristöministeriön rahoittama hanke, joka toteutetaan Luonnontieteellisen keskusmuseon Luomuksen ja BirdLife Suomen yhteistyönä. Mukana hankkeessa ovat myös Suomen Ympäristökeskus SYKE, Luonnonvarakeskus Luke ja Metsähallitus.

Kuva: Raine Martikainen

